

”EI TARVII MITÄÄN, KUN ON NIIN KIVAA JO NÄIN”

Lasten ajatuksia päivähoidosta

Teija Mänty

Varhaiskasvatustieteen

pro gradu -tutkielma

Kevät 2016

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Mänty, Teija. 2016. "EI TARVII MITÄÄN KUN ON NIIN KIVAA JO NÄIN" Lasten ajatuksia päivähoidosta. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. 84 sivua + liitteet.

Tässä tutkimuksessa lapset kertovat ajatuksiaan ja kokemuksiaan päivähoidosta. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää lasten viihtymistä päivähoidossa. Lisäksi tavoitteena on saada selville lasten ideoita ja taten osallistaa lapset päivähoidon kehittämiseen. Tämä tutkimus on tutkimusotteeltaan sekä määrällinen että laadullinen. Tutkimusaineisto koostuu 25 lapsen kyselystä. Lisäksi tutkimusaineistoon kuuluu 14 lasten puolistrukturoitua parihaastattelua, joihin osallistui yhteensä 28 lasta. Tässä tutkimuksessa käytetty kyselylomake on osa erään suomalaisen kaupungin päivähoidon laatua tutkivaa TAK (tutki-arvioi-kehitä) -kyselyä.

Tutkimustulosten perusteella lapset viihtyivät päiväkodissa erittäin hyvin. Mukavinta päiväkodissa oli lasten mielestä leikkiminen. Leikkimisen lisäksi lasten vastauksista nousivat vahvasti esille ulkoilu sekä pelaaminen sisällä ja ulkona. Myös kaverit sekä aikuisen merkitys ja läsnäolo nähtiin tärkeinä asioina viihtymisen kannalta. Päiväkodissa viihtymistä haittaavia tekijöinä mainittiin kiusaaminen ja nukkuminen. Tutkimustulokset osoittavat lasten kuulemisen merkityksen. Koska lapset ovat päivähoidon ensisijaisia asiakkaita, on heidän ajatustensa huomioiminen tärkeää. Lasten kuuleminen heitä itseään koskevissa asioissa lisää lasten osallisuutta.

Asiasanat: varhaiskasvatus, päivähoito, laadun arviointi, osallisuus

Keywords: early childhood education, daycare, quality assessment, participation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	VARHAISKASVATUS SUOMESSA	7
	2.1 Varhaiskasvatus ja sitä ohjaavat asiakirjat.....	7
	2.2 Päivähoito	11
3	PÄIVÄHOIDON LAATU JA LAADUN ARVIOINTI	13
	3.1 Päivähoidon laatu.....	13
	3.1.1 Laadunhallinta ja laatuvaatimukset	18
	3.1.3 Laatutavoitteet	19
	3.2 Suomalaisen päivähoidon laatu	20
	3.3 Päivähoidon laadun arviointi	21
4	LAPSET LAADUN ARVIOIJINA	23
	4.1 Lasten kuuleminen ja osallisuus.....	23
	4.2 Menetelmiä lasten kuulemiseen	30
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	33
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	35
	6.1 Tutkimusmenetelmät	35
	6.1.1 Kysely	36
	6.1.2 Haastattelu.....	37
	6.2 Aineiston analyysi	41
	6.3 Luotettavuuden tarkastelu	43
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	48
	7.1 "No on mulla ainakin ihan kivaa"	48
	7.2 "Hyvä ystävä leikkii"	51

7.3 "No sais tehdä kaikkea mitä haluaa"	54
7.5 "Aikuiset huolehtii lapsista"	62
8 POHDINTA.....	66
8.1 Tulosten tarkastelu	66
8.2 Tutkimuksen merkitys ja jatkotutkimusaiheet.....	73
LÄHTEET	77
LIITTEET.....	85

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatus on keskeisessä asemassa perheiden arjessa. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella on suuri merkitys lapsen elämälle. Varhaiskasvatuksen laatu on viime vuosina herättänyt paljon keskustelua ja ollut usein esillä mediassa. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella ja päivähoidolla voi olla merkittäviä myönteisiä vaikutuksia lasten itseluottamukseen, sosiaalisuuteen ja oppimiseen sekä opintomenestykseen läpi elämän (Fontaine, Torre, Grafwallner & Underhill 2006, 158; Sheridan 2007, 197). Päivähoidon laadun arvioinnin keskeinen tavoite on lapsen parhaaksi toimiminen, päivähoidon kasvatustoiminnan kehittäminen ja laadukkaan toiminnan ylläpitäminen (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 176; Tauriainen 1997, 79). Laadun arvioinnin tehtävänä on nostaa asiakkaan näkökulmaa esille entistä selkeämmin päivähoidon vaikuttajana ja laadun määrittelijänä. Päivähoidon ensisijaisia asiakkaita ovat lapsi ja perhe. (Hujala ym. 2007, 177.)

Koska lapset ovat päivähoidon ensisijaisia asiakkaita, on heidän ajatustensa kuuleminen tärkeää. Tauriainen (2000, 49) toteaa, että lasten näkeminen aikuis-

ten tavoin oman elämänsä vaikuttajina on keskeinen ajatus laadun määrittelyssä ja arvioinnissa. Lasten näkökulmaa korostavia tutkimuksia päivähoiton laadusta on tehty harmittavan vähän. Haluan tämän tutkimuksen avulla edistää lasten vaikuttamismahdollisuuksia päivähoiton arjessa sekä lasten osallisuutta. Lasten kuuleminen heitä itseään koskevista asioista lisää lasten osallisuutta (Turja 2004, 9). Turja (2011, 52) korostaa, että lasten osallisuuden mahdollistaminen on luottamuksen osoittamista heitä kohtaan. Jotta lasten kasvatus, hoito ja opetus voitaisiin järjestää yksilöllisiä tarpeita kunnioittaen, on lasten näkökulman ja ajatusten huomioiminen tärkeää (Ovaska 2004, 158).

Tässä tutkimuksessa lapset kertovat ajatuksiaan ja kokemuksiaan päivähoitosta. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää lasten viihtymistä päivähoitossa. Lisäksi tavoitteena on saada selville lasten ideoita ja taten osallistaa lapset päivähoiton kehittämiseen. Tutkimus on osa erään suomalaisen kaupungin laadun arviointia. Tutkimus on tutkimusotteeltaan sekä määrällinen että laadullinen. Tutkimusaineisto koostuu 25 lapsen kyselystä. Lisäksi tutkimusaineistoon kuuluu 14 lasten parihaastattelua, joihin osallistui yhteensä 28 lasta. Lasten haastattelut ovat puolistrukturoituja parihaastatteluja, jotka syventävät kyselylomakkeella saatuja tietoja. Tässä tutkimuksessa käytetty kyselylomake on osa päivähoiton laatua tutkivaa TAK (tutki-arvioi-kehitä) -kyselyä. TAK-kysely sisältää kolme erilaista kyselylomaketta, joista kaksi on suunnattu vanhemmille ja yksi yli kolmevuotiaille lapsille. Kyselyyn vastanneet lapset olivat hoidossa päiväkodissa, ryhmäperhepäivähoitossa ja perhepäivähoitossa. Tässä tutkimuksessa huomioitiin vain lasten vastaukset ja käytettiin lasten kyselylomakkeen avulla saatuja tietoja päiväkotien osalta.

2 VARHAISKASVATUS SUOMESSA

2.1 Varhaiskasvatus ja sitä ohjaavat asiakirjat

Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11). Varhaiskasvatuslaissa sanotaan, että varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvun, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Myös leikki on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lisäksi vahvistaa lapsen kasvua oman elämänsä vaikuttajana. (Hujala, Parrila, Lindberg, Nivala, Tauriainen & Vartiainen 1999, 5.) Hyvä ja laadukas varhaiskasvatus edellyttää näkemystä siitä, miten ja miksi varhaiskasvatusta toteutetaan (Kronqvist 2011, 13).

Mahdollisimman pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet edistävät lasten hyvinvointia (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15). Vanhemmilla on ensisi-

jainen vastuu lasten kasvatuksessa, mutta yhteiskunnan tehtävänä on tukea lasten kotikasvatusta ja vanhempia heidän kasvatustehtävässään (Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 9). Ammattitaitoinen varhaiskasvatusalan henkilöstö on varhaiskasvatuksen keskeinen voimavara (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11). Lapsen, vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön avoin vuorovaikutus sekä kasvatuksellinen kumppanuus ovat tärkeitä asioita varhaiskasvatuksessa (Valtioneuvoston periaatepäätös jne. 2002, 9).

Suomalainen varhaiskasvatus perustuu keskeisiin lapsen oikeuksia määritteleviin kansainvälisiin ja kansallisiin sopimuksiin ja asiakirjoihin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12). YK:n Lapsen oikeuksien sopimus (SopS 60/1991) velvoittaa Suomen turvaamaan lapsille osuuden yhteiskunnan voimavaroista, oikeuden osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja yhteiskuntaelämään sekä oikeuden suojeluun ja huolenpitoon. Sopimuksessa lapsille taataan taloudelliset, sosiaaliset, sivistykselliset ja kansalaisoikeudet sekä puhevalta, suojelu ja hoiva. Sopimuksen mukaan lapsen edun tulee näkyä kaikissa lasta koskevissa toiminnoissa ja lasten oikeuksien tulee toteutua koko lapsiväestön sekä jokaisen lapsen elämässä. (Araneva 2001, 101–102; Lindgren 2000, 13; Valtioneuvoston periaatepäätös jne. 2002, 15.)

Yksi keskeisimmistä varhaiskasvatusta ohjaavista asiakirjoista on vuosikymmeniä ollut Laki lasten päivähoidosta (36/1973) ja -asetus (239/1973), joka sisältää säännökset päivähoidon toimintamuodoista ja niiden asianmukaisista järjestelyistä. Laissa esitetään päivähoidolle asetetut tavoitteet ja vaatimukset. (Ranta 2005, 119–120.) Uusi 1.8.2015 voimaan tullut Varhaiskasvatuslaki tuo mukanaan muutoksia. Suurimmat muutokset koskevat lapsiryhmäkoon kasvamista ja varhaiskasvatusoikeuden rajaamista. Hallitus muutti asetusta lasten päivähoidosta niin, että 1.8.2016 alkaen päiväkodissa voi olla yhtä hoito- ja kasvatustehtävässä olevaa työntekijää kohden seitsemän sijaan kahdeksan kolme

vuotta täyttäneitä lasta. Lisäksi eduskunta rajasi lapsen subjektiivisen päivähoito-oikeuden 20 tuntiin viikossa. Tätä laajempaan varhaiskasvatukseen lapselle on oikeus huoltajien työ- tai opiskelutilanteen tai perheen erityistarpeiden vuoksi. Viime kädessä kunnat kuitenkin päättävät itse missä määrin kasvattavat lapsiryhmien kokoja ja rajaavat varhaiskasvatusoikeutta. Monet kunnat ovat jo ilmoittaneet, etteivät ota käyttöön näitä varhaiskasvatuksen laatua heikentäviä säännöksiä. (OAJ 2015.)

Vuonna 2002 valtioneuvosto on antanut periaatepäätöksen varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Linjaukset sisältävät suomalaisen varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopisteet. Linjausten tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen sisällön ja laadun kehittämistä koko lasten ja perheiden tueksi luodussa palvelu- ja tukijärjestelmässä. Linjauksissa painotetaan yhteistyön tärkeyttä lasten ja perheiden varhaiskasvatuspalveluiden järjestelyissä. Tavoitteena on, että kaikissa lapsiperheiden käyttämissä palveluissa on lapsi- ja perhelähtöiset tavoitteet, toimintatavat ja yhteistyökäytännöt. Lisäksi tärkeänä pidetään vanhempien ja henkilöstön kasvatuksellista kumppanuutta. Linjauksissa esitetään toimenpiteitä muun muassa lainsäädännön uudistamiseksi, varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen kehittämiseksi, henkilöstön ammattitaidon ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi sekä varhaiskasvatuksen seurannan ja arvioinnin kehittämiseksi. (Valtioneuvoston periaatepäätös jne. 2002, 3, 7.)

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista toimii pohjana Varhaiskasvatussuunnitelman perusteille (2005). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista koko maassa, ohjata sisällöllistä kehittämistä ja luoda osaltaan edellytyksiä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi yhdenukaistamalla toiminnan järjestämisen perusteita. Tavoitteena on myös lisätä henkilöstön ammatillista tietoisuutta, vanhempien osallisuutta ja moniammatil-

lista yhteistyötä. Yhdessä esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden kanssa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet muodostavat valtakunnallisesti lasten hyvinvointia, kasvua ja oppimista edistävän kokonaisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7.) Uusi Varhaiskasvatustalaki määrittää varhaiskasvatusta ohjaavaksi asiantuntijavirastoksi Opetushallituksen. Sen tehtävänä on laatia uudet valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja antaa ne syksyllä 2016. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat on otettava käyttöön elokuussa 2017. (OAJ 2015.)

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toiminnan tehtävänä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuva ja käsitystä itsestään oppijana. Toiminnassa korostuu lapsilähtöisyys. Lapset saavat esiopetuksessa ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään, joiden kautta lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta. Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen, kehittää lapsen taitoja ja tietoja. Tavoitteena on vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan. (Esiopetussuunnitelman perusteet 2014, 12-14, 23.) Vuonna 1999 tuli voimaan laki, jonka mukaan kuntien tulee järjestää esiopetusta kaikille kuusivuotiaille lapsille vuoden 2001 syksystä alkaen (Lindgren 2000, 34). 1.8.2015 alkaen esiopetus muuttui velvoittavaksi ja lain mukaan oppimisvelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna lapsen on osallistuttava esiopetukseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikallinen opetussuunnitelma laaditaan. Uusien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen paikallinen opetussuunnitelma on otettava käyttöön viimeistään 1.8.2016. (Esiopetussuunnitelman perusteet 2014, 69.)

2.2 Päivähoito

Päivähoidon varhaiskasvatus koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja esiopetuksesta. Lapset ovat päivähoiton välittömiä asiakkaita ja vanhemmat taas lapsensa päivähoitopaikan kautta. Vanhemmat ovat päivähoiton asiakkaita myös siksi, että heillä on ensisijainen vastuu lapsestaan ja hänen hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Tämä näkyy päivähoidossa erilaisena osallisuutena ja yhteistyönä. Päivähoito vaikuttaa kuitenkin myös koko yhteiskunnan toimivuuteen ja hyvinvointiin sekä sosiaalipalvelullisen että varhaiskasvatuksellisen luonteensa kautta. (Hujala ym. 1999, 5, 55.) Päivähoidon perustehtävänä on lapsille annettava varhaiskasvatus ja esiopetus (Pitkänen & Hämäläinen 2002, 7). Lisäksi päivähoiton tärkeänä tehtävänä on tukea lapsiperheiden elämää yhdessä muiden sosiaalipalveluiden kanssa. Päivähoito tarjoaa lapselle tämän kehitystason mukaista, virikkeellistä toimintaa sekä vanhemmille neuvoja ja ohjeita kasvatustehtävänsä toteuttamisessa. (Hujala ym. 1999, 6-7; Niitepöld 2005, 189; Pitkänen & Hämäläinen 2002, 7.)

Lasten osallistumista päivähoitoon pidetään tärkeänä monista syistä. Erityisesti korostetaan sosiaalisten taitojen kehittymistä päivähoiton vertaisryhmissä. Ryhmässä lapset harjoittelevat kykyä toimia toisten kanssa ja yhteisten kokemusten jakamista. Ryhmässä lapset oppivat myös toisten huomioon ottamista ja auttamista sekä erilaisuuden hyväksymistä. Vertaissuhteissa lapset saavat kokemuksia itsestään ja toisista lapsista toimijoina. (Lehtinen 2009, 138, 153.)

Päivähoitoa ja julkista varhaiskasvatusta tarjotaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa, ryhmäperhepäivähoidossa, avoimissa päiväkodeissa sekä leikki- ja kerhotoiminnassa (Lindgren 2000, 33; Niitepöld 2005, 189; Pitkänen & Hämäläinen 2002, 7.)

läinen 2002, 7). Päiväkodin vahvuutena ovat koulutettu henkilökunta, lasten vertaisryhmä ja esiopetus. Päiväkotitoiminnassa painottuu perhepäivähoitoa selkeämmin toiminnan pedagoginen luonne. Siinä yhdistyvät hoidolliset, kasvatukselliset ja opetukselliset tavoitteet. Perhepäivähoidon vahvuutena voidaan pitää kodinomaisuutta ja pientä lapsiryhmää. Pieni ryhmä mahdollistaa lapsen tarpeiden yksilöllisen huomioimisen. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999, 33.) Ryhmäperhepäivähoito on parhaimmillaan silloin, kun sen toimintaan sisältyy parhaita puolia sekä päiväkodista että perhepäivähoidosta (Väisänen 2006, 10).

Päivähoidon laadun merkitys korostuu, kun lapset viettävät suuren osan päivästänsä päivähoidossa. Vuonna 2014 päivähoidossa oli 230 038 1–6-vuotiasta lasta eli 63% koko ikäluokasta. Alle 1-vuotiaat lapset hoidettiin pääsääntöisesti kotona. Yksivuotiaista lapsista päivähoidossa oli noin 28,5 % ja kaksivuotiaista jo 53% ja viisivuotiaista lapsista 78 %. Esiopetusikäisistä kuusivuotiaista lapsista 71% oli päivähoidossa. Päivähoidossa olleista lapsista 92,5% (212 690 lasta) hoidettiin kunnallisessa päivähoidossa. Yksityisen hoidon tuella hoidettujen lasten osuus päivähoidosta oli 7,5% (17 348 lasta). Kunnallisessa päivähoidossa olevista lapsista 82% hoidettiin kuntien omissa päiväkodeissa, 14% lapsista oli kunnan perhepäivähoidossa ja 4% lapsista hoidettiin kuntien yksityisiltä ostamissa ostopalvelupäiväkodeissa. Päiväkotihoidossa olleiden lasten osuus on hiljalleen kasvanut ja perhepäivähoidon osuus on viimeisten kymmenen vuoden aikana laskenut tasaisesti. (Säkkinen & Kuoppala 2015, 1–3.)

3 PÄIVÄHOIDON LAATU JA LAADUN ARVIOINTI

3.1 Päivähoidon laatu

Päivähoidon laatu on noussut viimeisten vuosikymmenten aikana maailmanlaajuisesti tärkeäksi tutkimusaiheeksi (Hujala ym. 2007, 156; Tauriainen 2000, 9). Varhaiskasvatuksen laatututkimukset alkoivat Yhdysvalloissa 1970-luvulla ja rantautuivat Suomeen 1990-luvulla. Päivähoidon laatuun kohdistuvassa tutkimuksessa on erotettavissa neljä tutkimusaaltoa (Hujala & Fonsén 2011, 313, 315).

Ensimmäisessä tutkimusaallossa 1970-luvulla keskityttiin vertailemaan kotihoitoa ja kodin ulkopuolista hoitoa ottamatta juurikaan huomioon toiminnan sisällöllistä laatua. Tällöin keskityttiin myös selvittämään, onko päivähoito lapselle eduksi vai haitaksi. Toisessa tutkimusaallossa 1980-luvulla pyrittiin selvittämään millaisia vaikutuksia eri päivähoitomuodoilla on lapsen kehitykseen. Toisen aallon tutkimuksissa lasten kehitystä havainnoitiin erilaisissa päivähoito-

konteksteissa ja osoitettiin, että erilaisista taustoista tulevat lapset kokevat ja reagoivat eri tavalla päivähoitoon. Kolmannessa tutkimusaallossa 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa pyrittiin tutkimaan päivähoitoa ja sen vaikutuksia aikaisempaa laajemmin. Tutkimuskohdetta lähestyttiin kokonaisvaltaisemmin ja pyrittiin selvittämään, miten päivähoiton laatutekijät yhdessä perhetekijöiden kanssa vaikuttavat lapsen kehitykseen ja oppimiseen. (Hujala & Fonsén 2011, 315; Hujala ym. 2007, 156; Tauriainen 2000, 9.) Neljännessä tutkimusaallossa 2000-luvulla mielenkiinnon kohteena ovat ihmisten henkilökohtaiset käsitykset ja kokemukset päivähoiton laadusta sekä laadun erilaiset näkökulmat. Nykyään laadunarvioinnissa korostetaan yhä enemmän lasten näkökulman huomioimista. (Hujala & Fonsén 2011, 315.) Alila (2013, 88–89) esittää viidennen tutkimusaallon tunnusmerkkejä olevan jo näkyvissä, kun muun muassa lapsen ja vanhemman osallisuus korostuu nykyään laatu keskustelussa.

Suomeen varhaiskasvatuksen laatupuhe rantautui vahvemmin 1990-luvulla, mutta laadun kehittämistä tehtiin jo 1980-luvulla erilaisissa kansallisissa hankkeissa. 2000-luvulla Valoa I ja Valoa II -hankkeiden tavoitteena oli kehittää varhaiskasvatuksen laadunhallintaa ja ohjausta. Viime vuosina Suomi on ollut myös mukana kansainvälisissä OECD:n ja EU:n toteuttamissa hankkeissa, joissa laatu on ollut keskeisenä teemana. (Alila 2013, 16–17.)

Hujala ja Fonsén (2011, 313) toteavat, että laatu ja laadukkuus ovat käsitteinä moniselitteisiä. Laadun käsitteelle ei ole olemassa vain yhtä oikeaa määritelmää. Laadun määritelmään vaikuttavat aina määrittäjän omat intressit, arvot, uskomukset, tarpeet ja pyrkimykset. (Hujala 2007, 157.) Tauriaisen (1997, 81) mukaan ”laadun määrittely kytkeytyy kunkin omaksumiin käsityksiin ihmisen kehittymisestä, oppimisesta, nykyisestä ja tulevaisuuden yhteiskunnasta sekä yksilön oikeuksista, mahdollisuuksista ja velvollisuuksista siinä – siis koko maailmankuvasta. Nämä käsitykset näkyvät ihmisen arvostuksissa, joista laatu käsitykset voidaan edelleen johtaa.”

Penn (2011, 188) toteaa, että varhaiskasvatuksen laatua on vaikea määritellä tai mitata. Jokainen määrittelee, mitä laatu hänen mielestään on. Arkikielessä laatu merkitsee usein jotain hyvää ja myönteistä. (Outinen, Holma & Lempinen 1994, 13.) Monissa yhteyksissä laatu liitetään myös asiakastyytyväisyyteen. Päivähoidon laatua tarkastellessa nousee tällöin esille, kuka määrittellään asiakkaaksi päivähoidossa. Päivähoidossa asiakkuus määrittellään usein koskemaan kaikkia niitä, joille päivähoidon laadulla on jotain merkitystä. (Hujala 2007, 157–158.)

Päivähoidon laatua on tärkeää tarkastella monesta eri näkökulmasta (Hujala ym. 1999, 55). Ensinnäkin varhaiskasvatustutkimuksen ja teorian kautta syntyy tietynlainen käsitys siitä, millaista on laadukas päivähoito ja millaista päivähoidon tulisi olla, jotta lapsi kasvaisi, kehittyisi ja oppisi parhaalla mahdollisella tavalla. Näiden asioiden kautta rakentuvat laatutavoitteet eli se, mihin toiminnan kehittämisellä pyritään. Toinen keskeinen näkökulma laadun määrittelyssä liittyy päivähoitojärjestelmäämme, jota ohjaavat tietyt lait ja asetukset. Yhteiskunta on asettanut tiettyjä velvoitteita ja vaatimuksia päivähoidolle ja sen laadulle. Niiden kautta rakentuvat vaatimukset siitä, millaista varhaiskasvatuksemme tulisi vähintään olla. (Hujala ym. 1999, 55–56.)

Parrila (2002, 199) korostaa, että laatukseskustelun ja varhaiskasvatustutkimuksen kautta on noussut voimakkaasti esiin päivähoidon ja sen laadun merkitys varhaislapsuuden kehitykseen ja oppimiseen. Laadukas päivähoito onkin erittäin tärkeää lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle (Fontaine ym. 2006, 157; Sheridan 2007, 198). Sheridan (2007, 197) toteaa, että laadukkaalla varhaiskasvatuksella voi olla merkittäviä positiivisia vaikutuksia lasten itseluottamukseen, oppimiseen ja opintomenestykseen läpi elämän. Fontainen ym. (2006, 158) mukaan laadukas päivähoito muun muassa edistää lasten kognitiivista kehitystä ja sosiaalisuutta.

Fontaine ym. (2006, 159) korostavat, että osaava ja koulutettu henkilökunta nousee erittäin merkittävään rooliin varhaiskasvatuksessa. Laadukkaan varhaiskasvatuksen kannalta on tärkeää, että kasvatusyhteisöillä ja jokaisella yksittäisellä kasvattajalla on vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11) sekä riittävästi tietoa lasten kehitysvaiheisiin sopivista toiminnoista ja tarpeista (Fontaine ym. 2006, 159). Ammatillinen ja koulutuksen tuottama tieto ja kokemus luovat perustan osaamiselle. Kasvattajat ylläpitävät ja kehittävät ammatillista osaamistaan ja tiedostavat varhaiskasvatuksen muuttuvat tarpeet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17.)

Alila (2013) on selvittänyt, miten laatu esiintyy varhaiskasvatuksen asiakirjoissa. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa laadun määrittelystä ja laadun käsitteelle anneruista merkityksistä päivähoitoa ja varhaiskasvatusta ohjaavissa valtakunnallisissa sosiaalihuollon asiakirjoissa. Tutkimus ajoittuu neljän vuosikymmenen ajanjaksolle päivähoitolain synnystä nykyhetkeen. Tutkimuksen tulokset osoittivat laatupuheen vähäisyyden sekä kokonaisvaltaisemman jäsentämisen ja sitä kautta laadun kehittämisen laaja-alaisuuden tarpeen. (Alila 2013, 6, 150.)

Päivähoidon laadun merkitys on kasvanut entisestään, koska lapset viettävät yhä enemmän aikaa päivähoitossa. Päivähoidolla onkin lasten kasvatuksessa erittäin suuri rooli kotien rinnalla. (Fontaine ym. 2006, 158; Hujala ym. 2007, 11–12.) Laadukas varhaiskasvatus on monimuotoista toimintaa, joka edellyttää eri tahojen yhteistyötä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 10), tasoittaa lasten elinolosuhteista johtuvia eroja ja tarjoaa kaikille yhtäläiset mahdollisuudet kehittymiseen omien edellytystensä mukaisesti (Valtioneuvoston periaatepäätös jne. 2002, 17). Kaikille lapsille pyritään turvaamaan oikeus laadultaan korkeatasoiseen varhaiskasvatukseen. Hujala ym. (2007, 155) toteavat, että Melhuishin (1993) mukaan laadukkaasta päivähoitosta hyötyvät ennen kaikkea

lapset, joiden kasvuympäristö on muuten laadultaan heikko. Laadullisen eriarvoisuuden poistamiseksi on tehtävä näkyväksi se, mistä eri tekijöistä laadukas päivähoito koostuu ja miten sitä voidaan arvioida ja kehittää.

Pitkäsen & Hämäläisen (2002, 7) mukaan perheiden odotukset, toiveet ja vaatimukset päivähoiton laatua kohtaan ovat kasvaneet. Laadun määrittelyssä ja arvioinnissa lähtökohtana on tunnistaa asiakkaan yksilölliset tarpeet ja varmistaa, että vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan ajatukset lapselle hyvästä kasvuympäristöstä ovat yhteneväisiä (Tauriainen 2000, 19).

Tauriainen (2000) on tutkinut henkilökunnan, vanhempien ja lasten laatuksikäsitteitä päiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Tauriainen on tutkimukseensa koonnut tietoa lasten elämästä päiväkodissa lasten haastattelun avulla. Tutkimuksessa on haastateltu kymmentä 5-6-vuotiasta lasta heidän päiväkotikokemuksistaan. Haastattelussa käytettiin mukana myös päiväkodin toimintoja esittäviä kuvia, jotka lapsi sai lajitella mielestään mieluisiin ja epämieluisiin käyttäen apunaan iloisen ja surullisen lapsen kuvia. Suosituimpia toimintoja lasten mielestä olivat patjanurkkausleikit, tietokonepelit, maalaus, piirtäminen, askartelu, retket puistoon, talviulkoilu, uinti, liikunta ja leipominen. Vähemmän suosituiksi toiminnoiksi tulivat esille WC- ja pesutilanteet, muovailu, lääkärileikki, musiikki, luistelu, siivoaminen ja kotileikit. Tytöt pitivät poikia enemmän luisteluleikeistä, esikoulutehtävistä, siivoamisesta ja erilaisista roolileikeistä. Pojat taas pitivät tyttöjä enemmän päiväunista. (Tauriainen 2000, 101, 160–161.)

3.1.1 Laadunhallinta ja laatuvaatimukset

Varhaiskasvatuksen laadunhallinta on toimintatapa, jonka avulla lapset, vanhemmat, henkilökunta ja hallinto yhdessä arvioivat ja kehittävät toimintaa kohti tavoitteita. Laadunhallinta on osa jokapäiväistä työtä, johon liittyy varhaiskasvatuksen perusteiden pohdinta, arviointi ja kehittäminen. (Hujala ym. 1999, 56.) Laadunhallinta voidaan nähdä prosessina, johon liittyy sekä nykyhetken arviointia että kehittämistoimenpiteitä. Prosessi edellyttää käsitystä siitä, millaista on laadukas varhaiskasvatus, jota tavoitellaan laadunhallinnan avulla. (Turja 2004, 9.)

Jokaisella yksiköllä on oma tapansa toimia, arvioida ja kehittää toimintaansa. Yhteisesti toteutettavan laadunhallinnan kautta lisätään päivähoidon asiakkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Valtakunnallisen laadunhallintatyön avulla pyritään järjestämään tasalaatuista ja hyvää palvelua käytettävissä olevin voimavaroin. Tässä on kysymys peruspalvelujen turvaamisesta, mikä edellyttää niiden tuottamista tehokkaasti ja asiakkaiden laatuodotuksia vastaavasti. (Hujala ym. 1999, 56–57.)

Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan perustana ovat viralliset, varhaiskasvatusta koskevat lait ja asiakirjat. Näiden pohjalta rakentuvat kaikkia koskevat laatuvaatimukset varhaiskasvatuksen toteutumiselle. Lainsäädäntöön liittyvät laatuvaatimukset ohjaavat päivähoidon toteutumista ja sitovat päivähoidon toimimaan niin, että asetetut laatuvaatimukset täyttyvät. (Hujala ym. 1999, 60.) Tauriainen (1997, 85) mainitsee, että lait ja asiakirjat luovat kunnille myös paineita päivähoitopalvelujen tuottamisessa. Lakien ja asiakirjojen avulla yhteiskunta säätelee varhaiskasvatustoiminnan minimitasoa. Toiminnan minimitaso voi olla hyvinkin korkea riippuen yhteiskunnan päättäjien laadunmäärittelystä. Valtion- ja paikallishallinnon tehtävänä on luoda edellytykset laadun minimitason toteutumiselle ohjaamalla resursseja laadukkaan varhaiskasvatustoiminnan

hyväksi. (Tauriainen 2000, 31.) Hujala ym. (1999, 60) korostavat, että laatuvaatimusten oletetaan täyttyvän ennen kuin ryhdytään miettimään laatutavoitteiden toteutumista.

3.1.3 Laatutavoitteet

Varhaiskasvatuksen laatutavoitteet rakentuvat varhaiskasvatustutkimuksen ja -teorian sekä asiantuntijapalautteen pohjalta. Ne on asetettu varhaiskasvatuksen tutkijoiden ja muiden päivähoidon asiantuntijoiden toimesta. Laatutavoitteiden avulla pyritään vahvistamaan varhaiskasvatusta koskevan tutkimustiedon hyödyntämistä päivähoidon toiminnassa ja päätöksenteossa. Laatutavoitteet määrittävät päivähoidon tavoiteltavan tilan, johon laadunhallinnalla pyritään, ja näyttävät suunnan toiminnan kehittämiseksi. (Hujala ym. 1999, 61.)

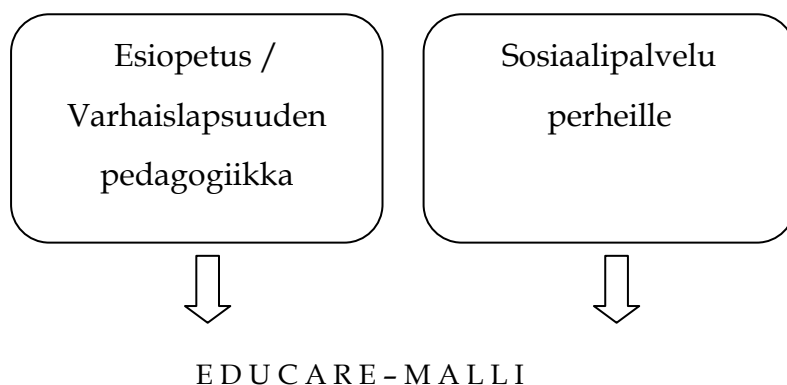
Laadukkaan toiminnan kehittämistyö tapahtuu viime kädessä paikallistasolla. Asetetut laatuvaatimukset ja -tavoitteet tarjoavat lähtökohdan toiminnan kehittämiseksi. (Hujala ym. 1999, 57.) Paikallistason kehittämistoiminnassa päivähoitoyksikkö valitsee omaan toimintaansa sopivat laatutavoitteet yleisistä tutkimus- ja teorian tietoon perustuvista laatutavoitteista. Laatutavoitteiden mukaan paikallistasolla muodostetaan laatukriteerit, joiden avulla käytäntöjä ja toimintaa voidaan arvioida. (Hujala ym. 1999, 59; Tauriainen 2000, 31–32.)

Päivähoitoyksiköt pyrkivät kohti optimaalista, mutta jatkuvasti muuttuvaa, laatutasoa. Laadun määrittelyyn ja arviointiin saavat osallistua päivähoidon henkilökunta, vanhemmat ja lapset. (Tauriainen 2000, 32.) Hujala ym. (1999, 59) toteavat, että arvioinnin päämääränä on omasta toiminnasta oppiminen ja toiminnan kehittäminen.

3.2 Suomalaisen päivähoidon laatu

Suomalainen päivähoito on laadukasta (Hujala, Fonsén & Elo 2012). Hujala ym. (2007, 152) toteavat, että suomalainen päivähoitojärjestelmä ja sen laadukkuus herättävät ihailua myös maailmalla. Päivähoitojärjestelmä vahvuutena on laaja perhe- ja lapsipoliittinen kokonaisuus, jonka muodostavat varhaislapsuudesta huolehtimisen erilaiset keinot. Lapsista huolehtiminen alkaa äitiys- ja lastenneuvolasta jatkuen päivähoitoon ja kouluun sekä niiden kautta nuoruuteen ja aikuisuuteen. Suomalaisen päivähoidon vahvuusalueena pidetään myös kokonaisvaltaista näkemystä varhaiskasvatuksesta. Vanhempien ja päivähoitohenkilöstön yhteistyöllä on suuri merkitys lapsen tasapainoiseen kasvuun, kehitykseen ja päivähoidossa viihtymiseen. Varhaiskasvattajien korkea koulutustaso on tärkeä suomalaisen päivähoidon laadukkuuden tekijä. (Hujala ym. 2007, 152–153.)

Suomalaisen päivähoidon vahvuusalueena pidetään sen kasvatuksellisen tehtävän ja sosiaalipalvelullisen tehtävän yhteenliittymistä (Hujala ym. 2007, 12). Suomalaisessa päivähoidossa on esillä ns. educare-malli (kuvio 1), joka yhdistää varhaislapsuuden pedagogiikan perheille tarjottavaan sosiaalipalveluun (Hujala ym. 2007, 12; Hännikäinen 2013, 30). Educare-mallissa huomioidaan sekä lapsen hoidolliset, kasvatukselliset ja esiopetukselliset tarpeet (education) että vanhempien tarpeet saada lapselleen hoitopaikka (care). (Hujala ym. 1999, 6.) Suomalaisessa päivähoidossa hoitoon ja hoivaan liittyy aina opetuksellisia piirteitä ja opetukseen taas puolestaan piirteitä hoivasta (Hujala ym. 1999, 5; Varhaiskasvatustyöryhmän muistio 1999, 20).

KUVIO 1. Educare-malli (Hujala ym. 2007, 12)

Hoidon, kasvatuksen ja opetuksen tulee tukea jokaisen lapsen yksilöllisiä kehityspiirteitä (Valtioneuvoston jne. 2002, 3). Hyvällä hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudella voidaan edistää lasten myönteistä minäkäsitystä, lasten ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä ajattelun kehittymistä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16).

3.3 Päivähoidon laadun arviointi

Laadun arviointi on muodostunut yhdeksi keskeiseksi varhaiskasvatuksen tutkimuksen ja kehittämisen kohteeksi (Ojala 2006, 31). Laadun arvioinnin avulla pystytään tukemaan varhaiskasvatuksen laadullisen tasa-arvon toteutumista. Päivähoidon laadun arvioinnin keskeinen päämäärä on päivähoidon kasvatustoiminnan kehittäminen ja laadukkaan toiminnan ylläpitäminen, laadunhallinta. Arviointi on keskeinen osa päivähoidon laadunhallintaa. (Hujala ym. 2007, 153, 155.) Arvioinnilla kerätään tietoa menneestä ja nykytilanteesta sekä luodaan niiden avulla kuvaa tulevasta (Tauriainen 1997, 79).

Riittävän monipuolisella arvioinnilla saadaan paras mahdollinen hyöty lapselle. Lapsen kehityksellisten asioiden lisäksi on tunnettava ja ymmärrettävä hänen vahvuuksiaan ja mielenkiinnon kohteitaan. Oppimisesta tulee lapselle mielekästä ja merkityksellistä, kun kasvatuksellisia tavoitteita integroidaan lasta kiinnostavaan toimintaan. Lapsen vahvuuksien tukeminen edistää lapsen myönteistä minäkuva. (Tauriainen 1997, 83.) Hujala ym. (2007) esittävät, että päivähoiton laadun arvioinnin tehtävänä on nostaa asiakkaan näkökulmaa esille entistä selkeämmin päivähoiton vaikuttajana ja laadun määrittelijänä. Lasten ja perheiden lisäksi laatua arvioivat päivähoiton henkilökunta, hallinto ja kaikki kansalaiset, joille päivähoitolla on jotain merkitystä. (Hujala ym. 2007, 154.)

Laadun arvioinnista saatavan tiedon avulla voidaan tehdä päivähoitokasvatus näkyväksi ja avoimeksi yleiselle keskustelulle. Arvioinnilla ja siihen pohjautuvalla keskustelulla on tärkeä merkitys yhteisten päämäärien saavuttamisessa koskien yleisiä linjauksia ja paikallisia pyrkimyksiä. Valtakunnalliset päivähoiton kasvatustavoitteet näyttävät suuntaa siinä, minkälaista päivähoiton tulisi olla ja mihin tulisi pyrkiä. Luotettavan arviointitiedon avulla voidaan tuottaa tärkeää ja perusteltua tietoa sekä päivähoitoyksiköiden kehittämistyön että yhteiskunta- ja sosiaalipoliittisen päätöksenteon pohjaksi. (Hujala ym. 2007, 154–155.)

4 LAPSET LAADUN ARVIOIJINA

4.1 Lasten kuuleminen ja osallisuus

Hytösen (2002, 14) mukaan lapsikeskeisen kasvatustajattelon pohjana on yksilöllisyyden kunnioittamisen ja yksilöiden välisen tasa-arvon ihanne: jokainen lapsi hyväksytään sellaisena kuin hän on. Kalliala (2008, 19) toteaa, että lapsilähtöisyys on käsitteenä osittain korvannut aikaisemmin suositun lapsikeskeisyyden. Hujalan ym. (2007) mukaan lapsilähtöisessä kasvatuksessa perusajatuksena on, että kasvattaja kunnioittaa lapsen yksilöllisyyttä sekä suunnittelee ja rakentaa kasvatuskäytännöt lasten yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Kasvattaja uskoo lapsen omaehtoiseen haluun ja kykyyn oppia ja kasvaa sekä mahdollistaa lapsen omaehtoisen oppimisprosessin toteutumisen. Kasvattajaproessin tavoitteet, sisällöt ja menetelmät lähtevät lapsesta. Leikki on lapsen omaehtoisen oppimisen luontaisin ilmenemismuoto. Hujala ym. toteavat, että lapselle ei tule aina tarjota valmiiksi rakennettuja oppimiskokemuksia. Aikuisen tulee antaa

tilaa lapsen oppimisprosessin muotoutumiselle, koska viime kädessä oppimisen säätelijä on lapsi itse. (Hujala ym. 2007, 55, 57.)

Käsitys lapsista yhteiskunnan jäsenenä ja toimijoina on muuttunut viime vuosikymmenten aikana (Turja 2007, 168). Lasten näkeminen aikuisten tavoin osallisina oman elämänsä vaikuttajina on keskeinen ajatus myös laadun määrittelyssä ja arvioinnissa. Lasten, vanhempien ja henkilökunnan lähtökohdat ja toiveet päivähoiton toiminnalle ovat erilaiset. (Tauriainen 2000, 49.) Lapsen oikeuksien sopimus (60/1991) korostaa lasten suojelemisen ohella myös heidän oikeuttaan ilmaisunvapauteen ja kuulluksi tulemiseen itseään koskevissa asioissa. Näkemys lasten osallisuudesta on kirjattu myös valtakunnallisiin varhaiskasvatusta ja esiopetusta ohjaaviin asiakirjoihin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) tuodaan selkeästi esiin lapsen oikeus tulla kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti sekä hänen kokemustensa ja mielipiteensä kunnioittaminen ja huomioon ottaminen sekä lasten osallistuminen kasvatustoiminnan ja ympäristön suunnitteluun, rakentamiseen ja arviointiin. (Turja 2011, 43–44.)

Dahlberg ym. (1999) korostavat, että lapsi tulee nähdä aktiivisena ja kykenevänä vaikuttamaan omaan elämäänsä. Aikuisten tulee hallita menettelytapoja, joilla tavoitetaan lasten aitoja mielipiteitä. Tietoa hankkivan aikuisen tulee pyrkiä myös mahdollisimman avoimeen, lasta kuuntelemaan ja ennakkoluulottomaan asenteeseen (Tauriainen 2000, 61). Lapset oppivat kehityksensä myötä yhä itsenäisemmin ja laajemmin arvioimaan omaa ja ryhmänsä toimintaa. Lapset oppivat vähitellen oman osaamisen, oppimisen ja kehittymisen arvioinnin lisäksi myös luomaan mielipiteitä siitä ympäristöstä, jossa he päivittäin toimivat. (Tauriainen 1997, 83.)

Karila (2013, 26) toteaa, että lapsen kuulemisesta on tullut osa varhaiskasvatuksen toiminnan vaatimuksia ja pedagogiikkaa. Jotta lasten kasvatusta, hoitoa ja opetus voitaisiin järjestää yksilöllisiä tarpeita kunnioittaen, on lasten näkökulman

ja ajatusten huomioiminen tärkeää (Ovaska 2004, 158). Eerola-Pennanen (2013) korostaa, että itsestä kertominen on lapsille tärkeää. Ongelmaksi päiväkodissa nousee se, ettei kuuntelijaa aina ole. Lapsille ei kuitenkaan riitä, että lapsille annetaan mahdollisuus kertoa itselleen tärkeistä asioista ja tapahtumista. Merkityksellistä on se, että joku kuuntelee kerrottavan ja on aidosti kiinnostunut. Jos kukaan ei ota vastaan lapsen kertomusta, voi se lapselle olla viesti omasta merkityksettömyydestä ja sosiaalisesta torjunnasta. (Eerola-Pennanen (2013, 218.)

Eerola-Pennanen (2013) on tutkimuksessaan tarkastellut sitä, millä tavoin lapset muodostavat päiväkodissa käsitystä itsestään ja luovat sosiaalisia suhteita toisiin lapsiin ja aikuisiin. Tutkimus nostaa esille lasten neljä erilaista tapaa muodostaa minuuttaan. Nämä ovat kiinnittyminen, myötäileminen, itsensä esille tuominen ja erillisyys. Tutkimusaineisto koostuu kolmessa eri päiväkodissa toteutuneista 4-6-vuotiaiden lasten erilaisista haastatteluista, havainnoista ja tutkimuspäiväkirjasta. Eerola-Pennanen tutkimuksessa selviää, että lasten sosiaalinen maailma on päiväkodissa hyvin vilkas, dynaaminen ja tilanteittain vaihteleva. Siinä mukana pysyminen edellyttää lapsilta tilannetajua, sosiaalista joustavuutta sekä hienovaraisten vivahteiden ja seurallisuuden muotojen ymmärtämistä. Päiväkotiympäristö vaatii lapselta hyviä sosiaalisia taitoja sekä tarjoaa paljon monenlaisia ihmissuhteita ja sosiaalisia tilanteita. Toisten lasten poissulkemistakin tapahtuu, mutta siinä on useimmiten kyse oman aseman ajamisesta ja tieto siitä, mikä on itselle hyödyksi. Tutkimus osoittaa, että vaikka päiväkodin suuri lapsimäärä vetää lapsia puoleensa, johtaa se joskus siihen, että lapsi haluaa vetäytyä yksityisyyteen. (Eerola-Pennanen 2013, 48–49, 217–224).

Turjan (2004) mukaan lasten kuuleminen heittää itseään koskevista asioista lisää lasten osallisuutta. Aikuiset esittävät helposti omia mielipiteitään sen sijaan, että he kuulisivat lasten ajatuksia. Aikuisille lasten tietoinen kuuleminen tarjoaa mahdollisuuden syventyä lasten maailmaan ja löytää uusia näkökulmia arjen tapahtumiin. Lapset myös nauttivat siitä yksilöllisestä huomiosta, mitä keskus-

telutilanteet antavat. (Turja 2004, 9, 11.) Osallisuuden kokemus tuo lapselle ilon ja innostuksen tunteita ja luo tilanteesta mielekkään oppimiselle ja vuorovaikutukselle (Leinonen 2014, 18).

Osallisuus on noussut viime aikoina keskeiseksi lapsen oikeuksiin ja asemaan vaikuttavaksi tekijäksi suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Osallisuustutkimuksen ja keskustelun myötä on vahvistunut uusi käsitys lapsesta osaavana ja taitavana toimijana, joka aktiivisesti tulkitsee ja vaikuttaa ympäröivään yhteisöön. (Heikka, Fonsén, Elo & Leinonen 2014, 3.) Osallisuuden käsite on moniulotteinen riippuen tarkasteltavasta näkökulmasta (Leinonen 2014, 17). Turjan (2011, 46) mukaan osallisuus liittyy vahvasti yhteisöllisyyteen. Kasvatuskeskustelun painopiste onkin siirtymässä lasten yksilöllisyydestä kohti ryhmän jäsenyyttä ja yhteistä toimintaa sekä lapsiryhmässä että aikuisten ja lasten kesken. Oranen (2008, 9) toteaa, että osallisuus on laajasti ymmärrettyä yhteisöön liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista. Roos (2015, 51) toteaa, että osallisuus on tiivistettävissä ajatukseksi lapsen mahdollisuudesta vaikuttaa ympäröivään maailmaan ja omaan elämäänsä. Pramling Samuelssonin & Sheridanin (2003) mukaan lasten osallisuuden edellytyksenä on, että lapset voivat välittää kokemuksiaan ja tunteitaan yhdessä sellaisten aikuisten kanssa, jotka yrittävät aidosti kuulla lapsen ajatuksia.

Lasten kuulemista ja osallisuuden vahvistamista voidaan monesta syystä pitää yhtenä keskeisenä tekijänä laadukkaassa kasvatustoiminnassa. Turja (2007) perustelee tätä kolmen tarkastelukulman avulla, joita ovat yhteiskunnallinen, pedagoginen ja ammatillisen kehittymisen tarkastelukulma. Yhteiskunnallisessa tarkastelukulmassa moderni lapsuuskäsitys korostaa lasten pätevyyttä ja tasa-arvoisuutta kansalaisina sekä oikeutta ilmaista omia näkemyksiään ja osallistua itseään koskevaan päättämiseen. Tämä näkyy keskeisesti Lapsen oikeuksien sopimuksessa (60/1991) sekä muissa varhaiskasvatusta säätelevissä asiakirjoissa. Sekä valtakunnallisella että kuntatasolla kasvattajia ohjataan ottamaan

huomioon lasten näkemykset ja tukemaan lasten osallisuutta arjen kasvatustyössä. (Turja 2007, 168–169.)

Turjan (2007) esittämästä pedagogisesta tarkastelukulmasta katsottuna voidaan lasten näkökulman tavoittamista ja osallisuuden vahvistamista perustella nykyaikaiseen kehitys- ja oppimiskäsitykseen liittyvin perustein. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa aikuisen tulee tietää, miten lapsi ajattelee, mistä lapsi on kiinnostunut ja miten lapsi toimii vuorovaikutuksessa fyysisen ja sosiaalisen ympäristönsä kanssa. Vain täten aikuinen voi tarjota lapselle sopivaa toimintaa, edesauttaa lapsen tiedon käsittelyä ja tarjota lapselle tukea lähikehityksen alueella olevissa taidoissa. Kun lasta pyydetään esittämään mielipiteitään, kokemuksiaan tai toiveitaan, häntä samalla ohjataan myös oppimisen kannalta tärkeiden ajattelutaitojen harjaannuttamiseen. Lasten osallisuuden mahdollistaminen tarkoittaa kuulemistä, neuvottelua ja sopimista. Omien mielipiteiden perustelu sekä muiden lasten ja aikuisten näkemysten ja perustelujen kuuntelu antaa lapselle kokemuksia muiden asemaan asettumisesta, mikä on tärkeää sosiaalisten taitojen oppimisessa. Vaikutusmahdollisuus ja muiden ihmisten arvostus lasta kohtaan lisäävät lapsen myönteistä käsitystä itsestään. (Turja 2007, 170–171.)

Turjan (2007) esittämä kolmas peruste nousee kasvattajien oman ammatillisen kehittymisen lähtökohdista. Asiantuntijuudessa kehittyminen edellyttää kasvattajan omien käytännön kokemusten suhteuttamista jo opittuun tietoon. Lasten näkemysten kuunteleminen ja lasten erilaiset tavat kokea arkea voivat pysäyttää kasvattajan tarkastelemaan myös omaa toimintaansa. Lasten ajatukset ja kokemukset mahdollistavat erilaisten näkökulmien saamisen arjesta. Aikuisten tulee tulkita lasta hänen omista lähtökohdistaan, asennoitua lasten ajatuksiin vakavasti ja antaa mahdollisuus vaihtoehtoisille tavoille tehdä ja nähdä asioita. (Turja 2007, 173–174.)

Stenvall ja Seppälä (2008) ovat tutkineet lasten osallisuutta pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Osallisuus määriteltiin tutkimuksessa osallistumiseksi ja aikuisten työväliseksi. Osallisuus liitettiin vahvasti lapsilähtöisyyteen ja lapsikeskeisyyteen, jolloin siitä unohtui osallisuuden yhteisöllinen luonne ja tasavertaisuus aikuisten ja lasten keskuudessa. Tutkimuksen mukaan osallisuutta voidaan lisätä parantamalla lasten vaikuttumismahdollisuuksia. (Stenvall & Seppälä 2008, 37, 41.) Sheridan & Pramling Samuelsson (2001) ovat tutkimuksessaan selvittäneet lasten käsityksiä siitä, mitä päättäminen tarkoittaa, tietääkö opettaja, mistä he pitävät, ja mistä asioista lapset voivat päättää. Tässä ruotsalaistutkimuksessa haastateltiin 39 viisivuotiasta lasta. Puolet haastateltavista lapsista valittiin alhaisen ja puolet korkean laatutason esikouluista. Alhaisen laatutason esikouluissa lapset kokivat, että heillä itsellään on vähän vaikutusvaltaa, päättämisen opettajan määräämisenä, säännöt joustamattomina. Korkean laatutason esikouluissa lapset uskoivat, että opettaja tietää heidän toiveistaan ja kokivat, että säännöistä voi tilannekohtaisesti neuvotella. Päättämistä tapahtui myös lasten kesken. (kts. Turja 2007, 171-172.)

Turja (2007) on selvittänyt, miten lapset todellisuudessa tulevat kuulluksi kasvatustyön arjessa ja miten he vaikuttavat kasvatushenkilökunnan ajatteluun ja toimintaan. Aiheesta on varsin vähän tutkimuksia, vaikka lasten kuulemisen keinoja on kehitelty ja on saatu tietoa siitä, mitä lapset pitävät tärkeinä asioina. Tutkimusaineisto koostuu alkuopetuksen, esiopetuksen ja päiväkotien opettajien ja kasvattajien kokemuksista lasten osallisuudesta ja sen vaikutuksista kasvattajien omaan ajatteluun. 1-9-vuotiaiden lasten opettajia ja muuta kasvatushenkilökuntaa pyydettiin kertomaan omakohtainen kokemus siitä, miten lapset ovat osallistuneet ja vaikuttaneet heidän omaan kasvatustyöhön ja ajatteluun. Turjan tutkimusaineistossa esille nousevat lapset, joiden toiminta kyseenalaistaa ja haastaa aikuisten itsestään selvinä pitämiä toimintatapoja. Toisaalta esille nousevat myös ne aikuiset, jotka ottavat haasteen vastaan ja muuttavat omia käsityksiään ja toimintatapojaan. Kertomukset ryhmiteltiin

viiteen erilaiseen tarinatyyppiin: pedagoginen seikkailu, pedagoginen ristiriita, merkitysmaailmojen kohtaaminen, arjen käytänteiden muutos ja yksittäisen lapsen tukeminen. (Turja 2007, 176–178.)

Pedagogiseksi seikkailuksi nimetyissä kertomuksissa opettaja luopuu alkupe-
räissuunnitelmistaan toiminnan suhteen ja uskaltautuu kokeilemaan jotain uut-
ta ja poikkeavaa. Pedagogisen ristiriidan kertomuksissa lasten reaktiot herättä-
vät aikuisen arvioimaan toimintatapaansa uudelleen ja pyrkimään asettumaan
lasten asemaan. Kyseessä voi olla lasten kielteinen reaktio totuttuun toimintaan
tai myönteinen reaktio tavallisesta poikkeavaan toimintaan. Merkitysmaailmo-
jen kohtaamisessa aikuinen seuraa lasten toimintaa tai aikuisten ja lasten välillä
syntyy spontaania keskustelua muun toiminnan ohessa. Tässä vuorovaikutuk-
sessa aikuinen tavoittaa lapsen näkemyksen ja oivaltaa, miten eri tavalla tai
pohjimmiltaan samalla tavalla lapsi ja aikuinen kokevat asiat. Arjen käytänte-
iden muutoksiksi nimetyissä kertomuksissa kuvataan tilanteita, joissa arjen käy-
tän- teitä on muutettu toimivammaksi lasten aloitteesta tai ideasta. Aikuinen ta-
voittaa idean lasten sanallisina ehdotuksina tai lasten toimintaa seuraamalla ja
oivaltaa, miten kyvykkäitä lapset pohjimmiltaan ovat. Viimeisessä tarinatyypis-
sä huomio on yksittäisen lapsen käyttäytymisessä, hänen kanssaan toimimises-
sa ja lapsen mukaan ottamisessa suunnitteluun. (Turja 2007, 178–186.)

Yhteenvetona Turjan tutkimusaineistosta voidaan todeta, että aikuiset usein
havainnoivat lapsia ymmärtääkseen heitä ja heidän tarpeita ja toiveita. Lapset
eivät kuitenkaan itse välttämättä olleet tietoisia osallisuudestaan. Lisäksi aikui-
set saattoivat reagoida vasta, kun lapset itse tekivät aloitteen tullakseen kuul-
lukuksi. Näin ollen ne lapset, jotka eivät itse ole aloitteellisia ilmaisemaan ajatuk-
siaan ja ideoitaan, ovat vaarassa syrjäytyä tästä osallisuudesta. (Turja 2007, 187.)

4.2 Menetelmiä lasten kuulemiseen

Lasten kuuleminen ei ole uusi asia päivähoitossa, sillä siihen liittyviä toimintatapoja on aina ollut. Menetelmät lasten kanssa työskentelyyn ovat kehittyneet ja niiden avulla lapsen ääni saadaan kuuluville. (Martikainen 2006, 11.) Tauriainen (2000) korostaa, että kun tietoa hankitaan suoraan lapsilta, saavutetaan tiedonhankinnassa lapsilähtöisyyden näkökulma. Lasten mielipiteiden kysyminen, lasten ja aikuisten väliset keskustelut sekä lasten keskinäiset keskustelut tukevat lapsen oma-aloitteisuutta ja tietoisuuden lisääntymistä omasta ajattelustaan. Lisäksi ne myös lisäävät lapsen omia vaikutusmahdollisuuksia. (Tauriainen 2000, 51, 57.) Lapsen näkökulman tavoittaminen edellyttää aikuiselta keinoja lapsen ajatusten tulkitsemiseen ja lapselta keinoja ilmaista niitä (Ovaska 2004, 162). Tauriaisen (2000, 52) mukaan useat lapsen näkökulmaa tavoittelevat tutkimukset perustuvat kuitenkin varhaiskasvatuksen asiantuntijoiden käsityksiin siitä, mikä on lapselle tärkeää.

Puroila, Estola & Syrjälä (2012) toteavat, että mitä nuoremista lapsista on kyse, sitä vähemmän tutkimustietoa on lasten omista kokemuksista. Pienten lasten kohdalla on sekä käytännön kasvatustyössä että tutkimuksissa hankalaa saada tietoa lapsen ajatuksista ja kokemuksista. Ongelmalliseksi on koettu se, miten lapsen kokemusmaailmaa voidaan parhaiten lähestyä. Lapsen ikä on myös herättänyt keskustelua, kun on mietitty sitä, minkä ikäisen lapsen kokemuksia voidaan luotettavasti tavoittaa ja saada selville. Olennaiseksi asiaksi on nostettu opettajan tai tutkijan kyky tehdä tulkintoja lapsen kokemuksista sekä antaa tilaa ja mahdollisuuksia lapsen äänelle. Tiedonhankintamenetelmien valinnalla on merkittävä rooli luotettavan tiedon saavuttamiseksi lapsen omista kokemuksista. (Kankaanranta 1997, 20.)

Tietoa lasten kokemuksista voidaan saada monella eri tavalla sekä suorilla että epäsuorilla tiedonhankintamenetelmillä. Suorilla menetelmillä tarkoitetaan menetelmiä, joissa lasta itseä kuunnellaan, jolloin on kyse lasten haastatteluista ja lasten keskustelujen kuuntelemisesta. Epäsuorat menetelmät ovat muiden kuin lapsen itsensä tekemiä arvioita lapsen kokemuksista. Näitä ovat esimerkiksi vanhemmille ja henkilökunnalle osoitetut kyselyt sekä haastattelut. Suorien ja epäsuorien menetelmien välimaastoon sijoittuvat erilaiset lasten havainnointimenettelyt, joissa tieto on enemmän riippuvainen havainnoitsijan huomiokyvystä kuin lapsen toiminnasta ja viesteistä. Tiedonhankintamenetelmän valintaan vaikuttaa pitkälti lasten ikä. Tauriainen (2000) toteaa, että mitä nuorempia lapset ovat, sitä epäsuorempia menetelmiä on käytettävä. (Tauriainen 2000, 51, 61, 211.) Nuorempien lasten kanssa keskustelu ja haastattelu eivät ole tulkinnallisesti kovin helppoja tiedonhankintamenetelmiä. Tietoon vaikuttaa myös se, että nuorempi lapsi on enemmän sidoksissa nykyhetkeen ja -tilanteeseen. (Tauriainen 1997, 83.)

Lasten haastattelu antaa hyvin tietoa lapsen omista ajatuksista. Lapsi eroaa aikuisesta tutkimuskohteena monella tavalla, ja siksi haastattelijan ja lapsen välisestä suhteesta on luotava erityinen (Kirmanen 1999, 199.) Kalliala (1999) toteaa, että lapsia haastatellessa on ensiarvoisen tärkeää luoda luottamuksellinen ja avoin suhde haastattelijan ja haastateltavan välille. Vuorovaikutuksen tulee olla mielekästä ja arvostavaa. Haastattelijan haasteena on saada lapsi puhumaan aiheesta ja kertomaan omia mielipiteitään ja ajatuksiaan. (Kalliala 1999, 70.) Pienen lapsen ajattelu on konkreettista, eikä lapsi pysty vielä käsittämään aikaa ja sen kulumista samalla tavalla kuin aikuinen. Lasten voi olla myös vaikea ymmärtää haastattelijan käyttämiä sanoja ja käsitteitä. Näin ollen lapsi saattaa-kin tulkita ne eri tavalla kuin aikuinen, ja samalla aineiston laatu heikkenee. Haastattelun onnistumiselle onkin tärkeää lapsen ikään soveltuvan kommunikation käyttö. (Kirmanen 1999, 199–200.) Lisäksi lapselle on tärkeää viestittää,

ettei ole olemassa oikeita ja vääriä vastauksia. (Eide & Winger 2005, 81; Kirmanen 1999, 200).

Kyrönlampi-Kylmäsen (2007) tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lapsen arjen kokemuksia ja kehittää lapsihaastattelua. Tutkimuksen tulokset osoittavat, kuinka merkittäviä asioita leikki, kaverit ja vanhemmat ovat lapselle. Tutkimus osoittaa, että lapset osaavat kertoa arjestaan taitavasti. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 2.) Roos (2015) selvitti, miten lapset kertovat ja millaisena päiväkotiarkea jäsentyy lasten kerronnassa. Tutkimuksen aineistona oli 4-6 -vuotiaiden lasten haastattelut, joita täydennettiin lasten tekemillä piirroksilla. Leikki ja ystävät saivat suurimman huomion lasten kertomuksissa, mutta myös aikuiset koettiin tärkeänä osana arkea. Roos toteaa tutkimustuloksissaan, että lapset viihtyivät hyvin päiväkodissa. Yksittäisiä poikkeuksia mahtui joukkoon, mutta kokonaisuutena katsottuna lapsilla oli päiväkodissa kivaa. He nauttivat toisten lasten seurasta ja aikuisten heille järjestämästä toiminnasta. (Roos 2015, 6, 7, 174.)

Alasuutari & Karila (2014) tuovat esille, että mitä nuoremista lapsista on kyse, sitä enemmän heidän kuulemisensa edellyttää joustavuutta ja vuorovaikutuksellisuutta. Varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmisteleavan työryhmän tueksi tehdyn raportin aineistona oli 48 lapsen haastattelut sekä keskustellut lasten ottamien valokuvien pohjalta. Lasten vastauksissa korostuivat kaverisuhteet, leikki ja aktiivinen toiminta. Aikuisilta lapset odottivat hoito-, vuorovaikutus- ja pedagogista osaamista. Alasuutari & Karila toteavat, että tulokset vahvistavat lasten kuulemisen merkityksen. Lasten näkemyksiä päivähoidosta voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen kehittämisessä. (Alasuutari & Karila 2014, 3, 68.)

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tässä tutkimuksessa lapset kertovat ajatuksiaan ja kokemuksiaan päivähoidosta. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää lasten viihtymistä päivähoidossa. Tavoitteena on saada selville lasten ideoita ja täten osallistaa lapset päivähoidon kehittämiseen. Tarkoituksena on myös selvittää, miten lasten leikit sujuvat yhdessä kavereiden kanssa. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään, mitä mieltä lapset ovat päivähoidon ohjatusta toiminnasta ja fyysisestä ympäristöstä sekä aikuisen roolista.

Tutkimus on tutkimusotteeltaan sekä määrällinen että laadullinen. Aineistonkeruumenetelminä käytetään lapsille suunnattua kyselylomaketta sekä lasten haastattelua. Tutkimusaineisto koostuu 25 lapsen kyselystä. Lisäksi tutkimusaineistoon kuuluu 14 lasten parihaastattelua, joihin osallistui yhteensä 28 lasta. Lasten haastattelut ovat puolistrukturoituja parihaastatteluja, jotka syventävät kyselylomakkeella saatuja tietoja.

Tutkimusongelmat:

1. Viihtyvätkö lapset päiväkodissa?
2. Miten lasten leikit sujuvat ja kaverisuhteet toimivat?
3. Mitä mieltä lapset ovat päiväkodin toiminnasta ja fyysisestä ympäristöstä?
4. Millaisena lapset näkevät aikuisen roolin päiväkotiympäristössä?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusmenetelmät

Tämä pro gradu -tutkielma on tutkimusotteeltaan sekä määrällinen että laadullinen. Tutkimuksessa käytettiin aineistonkeruumenetelminä lapsille suunnattua kyselyä sekä lasten haastattelua. Tutkimusaineisto koostuu 25 lapsen kyselystä. Lisäksi tutkimusaineistoon kuuluu 14 lasten parihaastattelua, joihin osallistui yhteensä 28 lasta päiväkodista.

Kysely toteutettiin maaliskuu-huhtikuussa ja haastattelut touko-kesäkuussa vuonna 2008. Kaikki haastatellut lapset kuuluivat kyselyn kohdejoukkoon. Koska kyselyt palautettiin nimettöminä, varmuutta siitä, että haastatellut lapset vastasivat kyselyyn, ei ole.

6.1.1 Kysely

Tutkimuksessa käytetty kyselylomake on osa erään suomalaisen kaupungin päivähoiton laatua tutkivaa TAK (tutki-arvioi-kehitä) -kyselyä (liite 1). TAK-kysely sisältää kolme erilaista kyselylomaketta, joista kaksi on suunnattu vanhemmille ja yksi yli kolmevuotiaille lapsille. Perheen jokainen yli kolmevuotias lapsi täytti oman kyselylomakkeen. Kyselyyn vastanneet lapset olivat hoidossa päiväkodissa, ryhmäperhepäivähoidossa ja perhepäivähoidossa. Tässä tutkimuksessa otettiin huomioon vain lasten näkökulma ja käytettiin vain lasten kyselylomakkeen avulla saatuja tietoja päiväkotien osalta. TAK - arviointijärjestelmässä lasta pyydetään arvioimaan viisiportaisella, kasvokuvin havainnollistetulla asteikolla, miten hän kokee päiväkodin tapahtumat, ympäristöt, ihmiset sekä tulo- ja kotiinpaluutilanteet. Turjan (2004) mukaan TAK - arviointijärjestelmän avulla saatavia tuloksia tulisi täydentää muilla menetelmillä, jotka tavoittavat lapsen omia ajatuksia ja mielipiteitä. (Turja 2004, 14-15.)

Sain kaupungin varhaiskasvatuksen johtajalta tutkimusluvan pro gradu - tutkielmaani sekä luvan käyttää osana tutkimusaineistoani päivähoiton laatu-kyselyä, jonka toteuttamisessa, analysoinnissa ja esittelemisessä olin toiminut vahvasti mukana. Kyselyt jaettiin kaikille kyseisen kaupungin päivähoiton piirissä oleville lapsiperheille. Kyselyt jakoi kaupungin päivähoitotoimi. Vanhemmat saivat palauttaa kyselyn lapsensa hoitopaikkaan tai kaupungintalolle. Tutkimukseen osallistuneet lapset olivat hoidossa joko päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai ryhmäperhepäivähoidossa. Päiväkotilapsille kyselylomakkeita jaettiin yhteensä 63 ja niitä palautui 25. Palautusprosentti oli näin ollen 39,7 %. Kyselylomakkeeseen lapset saivat vastata kotona vanhempiansa kanssa. Päivähoidossa oleville yli kolmevuotiaille lapsille suunnattu kyselylomake sisälsi 14 kysymystä, joihin lapset saivat vastata kasvokuva-valintojen avulla. Kasvoku-

via oli tarjolla viisi. Näiden selitykset olivat erinomainen, erittäin hyvä, hyvä, kohtalainen ja huono.

Kyselyn etuna on, että tutkittava saa aikaa vastauksilleen ja voi näin tarkasti miettiä vastauksiaan. Kyselyn käytön haasteena voi taas olla se, että voi tapahtua väärinymmärryksiä, tutkittavat voivat jättää vastaukset palauttamatta tai tutkittavien motivaatio voi olla heikko. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2004, 184, 190.) Kyselyn avulla voidaan toteuttaa maantieteellisesti laajempia tutkimuksia pienemmin kustannuksin. Aineiston hankintaan voidaan tällöin käyttää myös vähemmän aikaa kuin esimerkiksi haastattelemalla tutkimuskohteita. Kyselyä käyttämällä ei kuitenkaan saada selville tutkittavien syvempiä uskomuksia ja asenteita eikä kyselyjen jaon jälkeen lomaketta pysty enää muokkaamaan tai tarkentamaan. (Gall, Gall & Borg 2007, 228.)

6.1.2 Haastattelu

Syvensin tutkimusaiheeni kyselyjen pohjalta haastattelemalla 5–7-vuotiaita lapsia. Haastatteluihin osallistuivat kaupungin erään päiväkodin lapset. Haastatteluluvan kysyin koko päiväkodin lasten vanhemmilta. Lapsia päiväkodissa oli 41. Luvan sain 36 haastatteluun, joista 28 toteutin. Totesin näiden haastattelujen jälkeen aineistoa olevan riittävästi. Haastattelut eivät enää tuoneet esille uusia näkökulmia tutkimusaiheestani. Näin ollen aineistoni riittävyyden yhteydessä voidaan puhua aineiston kylläntymisestä eli saturaatiosta. Sen mukaan aineistoa on riittävästi, kun uudet tapaukset eivät tuota enää tutkimusongelmien kannalta uutta tietoa. (Eskola & Suoranta 2003, 62.)

Lasten haastattelut toteutin puolistrukturoituina haastatteluina. Kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat ja haastateltavat saavat vastata kysymyksiin omin sanoin eikä valmiita vastausvaihtoehtoja ole tarjolla (Eskola & Suoranta 2003, 86). Vaikka puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille

haastateltaville samat, ei kysymysten esittämisjärjestystä ole tarkasti määritelty (Metsämuuronen 2008, 41). Puolistrukturoidulle haastattelulle on siis ominaista, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47). Haastattelukysymysten avulla syvensin kyselyn aiheita ja kyselystä saamiani tietoja. Tarkoitukseni oli saada selville lasten ajatuksia päivähoidosta ja kehittämisehdotuksia toimintaan. Lasten haastattelut sisälsivät kysymyksiä päivähoidon arkeen ja lasten viihtyvyyteen liittyvistä aiheista (liite 2).

Toteutin lasten haastattelut parihaastatteluina. Lasten parihaastattelut sopivat tutkimusaiheeseeni hyvin, koska tutkimukseni aihe ei ole arkaluontoinen. Yhdessä lapset pystyivät keskustelemaan asioista ja myös täydentämään toistensa vastauksia. Mielestäni lasten parihaastattelut antoivat aiheestani rikkaamman aineiston kuin yksilöhaastattelut. Parihaastatteluiden avulla uskoin saavani enemmän tietoa lapsilta ja keskustelua lasten välille haastattelutilanteissa. Parihaastattelun avulla tietoa saatetaan saada tavallista enemmän, koska haastateltavat voivat yhdessä muistella asioita sekä tukea ja rohkaista toisiaan (Eskola & Suoranta 2003, 94). Lisäksi parihaastattelun etuna on, että sen avulla saa nopeasti tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta. (Eskola & Suoranta 2003, 94; Hirsjärvi & Hurme 2011, 63). Pari- tai ryhmähaastattelun avulla lasten mielipiteiden saaminen on helpompaa kuin muilla menetelmillä, koska pienet lapset ovat usein haastattelutilanteissa arkoja (Hirsjärvi & Hurme 2011, 63). Pari- ja ryhmähaastatteluissa lapset virittävät toistensa ajattelua (Turja 2004, 29). Helavirta (2007, 631) toteaa, että kun lapsia haastatellaan yhdessä, lapsella on mahdollisuus valita oma aktiivisuutensa aste. Toisaalta tilanne voi johtaa myös siihen, että kaikki osallistujat eivät saa ääntänsä kuuluviin sekä näin ollen arat ja ujut äänet jäävät kuulematta.

Valitsin lapset haastatteluun tilanteen mukaan eli ketkä olivat vapaina muusta toiminnasta ja innokkaita tulemaan haastateltaviksi. Ennen haastattelujen aloi-

tusta tavoitteenani oli suosia tyttö-poikapareja äänen tunnistavuuden ja erilaisien vastausten kannalta, mutta luovuin kuitenkin tästä ajatuksesta. Lopulta tytöjä osallistui haastatteluihin poikia enemmän. Haastateltavista 15 oli tyttöä ja 13 poikaa. Haastattelun alussa kerroin lapsille, miksi teen tutkimusta ja haastatteluja. Kerroin lapsille myös tutkimuksen tarkoituksesta ja luotettavuudesta. Haastateltavan on voitava luottaa siihen, että hänen antamiaan tietoja ja vastauksia käsitellään luottamuksellisesti (Hirsjärvi & Hurme 2011, 43). Alasuutari (2005, 148) korostaa, että tutkijan tulee haastattelutilanteessa kertoa lapselle mahdollisimman ymmärrettävästi tutkimuksen tarkoituksesta ja lapsen vastausten käytöstä. Lapsella tulee olla riittävän selvä käsitys keskustelun julkisuudesta ja luottamuksellisuudesta.

Haastattelutilannetta ja aineiston analyysia helpottaakseni käytin apuna nauhuria. Ennen haastattelun alkua tutustuimme lasten kanssa yhdessä nauhuriin nauhoittamalla. Haastattelun lopuksi lapset saivat halutessaan kuunnella omaa ääntään nauhalta. Kaikki lapset halusivat. Nauhoituksen onnistumiseksi toistin välillä lasten hiljaisella äänellä antamia vastauksia. Haastatellessani pystyin samalla myös havainnoimaan lapsia. Alasuutari (2005, 146) toteaaakin, että lapset kertovat asioista myös kehollaan. Haastattelupaikkana toimi rauhallinen tila päiväkodin alakerrassa. Lapset olivat innostuneita haastattelutilanteesta eikä lapsia tarvinnut erikseen motivoida. En varsinaisesti esitestannut haastattelukysymyksiäni, mutta muutaman haastattelun jälkeen poistin pari huonoksi kokemaani ja tutkimusaiheeni kannalta tarpeetonta kysymystä haastattelurungostani.

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun, koska sen avulla sain lapsilta parhaiten tietoa heidän päivähoitoviihtyvyydestään ja näin ollen vastauksia tutkimusongelmiini. Laadullisen haastattelun etuna on joustavuus ja sen luonteeseen kuuluu, että haastattelijalla ja haastateltavalla on tietty vapaus muovata haastattelun kulkua (Gall, Gall & Borg 2007, 228). Haastattelu antaa myös mah-

dollisuuden selventää ja syventää haastattelun aikana jo saatuja vastauksia. Haastattelija voi haastattelutilanteessa esimerkiksi pyytää perusteluja esitettyihin mielipiteisiin tai esittää lisäkysymyksiä vastausten tarkentamiseksi. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 35.) Tärkeintä haastattelussa on saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta (Tuomi & Sarajärvi 2013, 73). Haastattelun haittana voidaan mainita hidas työskentely. Haastatteluiden valmistelu ja toteutus sekä valmiiden haastatteluiden litterointi vievät paljon aikaa. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 35.)

Helavirta (2007, 631) toteaa haastattelututkimuksen olevan lähtökohtaisesti epätasa-arvoinen tutkijan ja lapsen välillä. Tutkijalla on viime kädessä valta ohjata haastattelun kulkua. Myös Roos (2015, 40) tuo esille lapsen ja aikuisen epätasavertaisen valtasuhteen haastattelutilanteessa. Lapsi voi näin ollen etsiä vastauksia, joita hän olettaa haastattelijan haluavan kuulla. (kts. Alasuutari 2005, 152 – 153; Greene & Hill 2005). Alasuutari (2005, 152) toteaa valtaeron olevan myös myönteinen asia tutkimushaastattelun kannalta. Myönteisenä seurauksena voi pitää sitä, että aikuisella on oikeus esittää kaikenlaisia kysymyksiä ja odottaa lapselta (rehellisiä) vastauksia.

Alasuutari (2005, 154) korostaa lapsen kehityksellisen tason huomioimista haastattelutilanteessa. Roos (2015, 41) toteaa lapsen puheen kehityksen ja valmiuden ilmaista itseään puheen avulla vaikuttavan merkittävästi haastattelutilanteeseen ja siinä syntyvään tietoon. Greene & Hill (2005) esittävät, että meidän tulee hyväksyä se, että lapsella ja aikuisella on erilainen tapa ajatella ja käyttäytyä (kts. Clandinin & Conelly 2000, 85). Lapsi ei ymmärrä asiaa samalla tavalla kuin aikuinen, mutta kuitenkin oikealla tavalla hänen omasta näkökulmastaan (Westcott & Littleton 2005).

Kyrönlampi-Kylmäsen (2007) väitöstutkimuksen tarkoituksena oli lapsen arjen kokemusten selvittämisen ohella kehittää lapsihaastattelua. Aikuisten velvolli-

suus on kuunnella lasta, mikä vaatii aikuiselta erityistä valppautta. Kyrönlampi-Kylmänen muistuttaa, että tutkimushaastattelutilanteessa aikuisen tulee uskaltaa uppoutua ja antautua lapsen maailmaan. Tutkija kehottaa lapsia haastattellessa kiinnittämään huomiota ihmetykseen, hämmästykseen, leikkiin ja dialogiin. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 2, 151–152.)

Alasuutarin (2005) mukaan haastattelun pääkielenä tulee olla lapsen kieli. Sen avulla on mahdollista tavoittaa lapsen tapa jäsentää maailmaa. Haastattelijan tulee kuunnella ja tunnistaa lapsen puhetapoja ja sovittaa oma puhe lapsen ilmaisuihin. Lapsen kielen tavoittamien merkitsee myös lapsen kehityksellisen tason huomioimista. (Alasuutari 2005, 154.)

6.2 Aineiston analyysi

Aloitin aineiston analyysin kyselylomakkeiden käsittelyllä. Kyselyiden tulokset analysoin keväällä 2008 heti niiden palautuksen jälkeen käyttäen apunani kaupungin kyselyihin kuuluvaa valmista tietokoneohjelmaa. Kyselyiden tulokset syötettiin tietokoneohjelmaan, joka teki kyselyistä yhteenvedot hoitomuodoittain ja laski kyselyistä palautusprosentit. Tilastollisina menetelminä käytettiin frekvenssejä ja keskiarvoja. Tein kyselyiden tuloksista kirjallisen yhteenvedon kaupungin päivähoitotoimelle ja olin mukana esittelemässä saatuja tuloksia kaupungin perusturvalautakunnalle. Lasten kyselylomakkeen tulokset erittelin hoitomuodoittain: päiväkodit, ryhmäperhepäivähoito ja perhepäivähoito. Lopullinen aineisto rajautui koskemaan lasten vastauksia päiväkotien osalta. Vanhempien näkökulma ja muiden päivähoitomuotojen vastaukset rajautuivat tästä tutkimuksesta. Lasten ikäjakauma oli pieni enkä ole ottanut sitä huomioon tässä tutkimuksessa. Kyseisen kaupungin päiväkotihoidossa olevista lapsista suurin osa oli esiopetusikäisiä ja muutamat iältään vuotta nuorempia.

Lasten haastatteluiden analysoinnin aloitin kuuntelemalla lasten haastattelut nauhalta ja litteroimalla haastatteluaineiston tietokoneelle. Litteroinnin aloitin heti haastatteluiden jälkeen ja sain sen valmiiksi kesän 2008 aikana. Suoritin litteroinnin sanatarkasti, mutta en merkinnyt tekstiin jokaista taukoa, koska en nähnyt sitä tutkimusaiheeni kannalta tärkeäksi. Haastatteluaineistoa kertyi litteroituna 101 sivua (riviväli 1). Litteroinnin jälkeen kävin läpi haastatteluaineistoa ja poistin aineistosta epärelevantin tekstin eli kaiken, mikä ei kuulunut aiheeseeni, ja näin määrittelin lopullisen aineiston. Haastatteluissa lapset innostuivat välillä kertomaan myös perheestään, vapaa-ajastaan ja harrastuksistaan. Aineiston pelkistämisen eli redusoinnissa analysoitava informaatio pelkistettiin siten, että aineistosta karsitaan tutkimukselle epäolennainen pois (Tuomi & Sarajärvi 2013, 109). Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on tiivistää ja selkiyttää aineistoa kadottamatta sen sisältämää informaatiota (Eskola & Suoranta 2003, 137).

Järjestin litteroidun aineiston uudelleen haastattelukysymys kerrallaan. Jokaisen parihaastattelun vastaukset samaan kysymykseen järjestyivät kyseisen haastattelukysymyksen alle. Tämän jälkeen tiivistin aineiston ja aineistosta oli helppo nostaa esille vastauksia haastattelukysymyksiin ja laskea niiden esiintyvyys kaikista haastatteluista. Tyttöjen ja poikien vastaukset erosivat toisistaan ja vastausten ilmoittaminen erillään tuntui luontevalta tässä vaiheessa. Aineiston analyysimenetelmänä käytin teemoittelua. Teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmia valaisevia teemoja. Siten on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. (Eskola & Suoranta 2003, 174.) Haastattelukysymykset olin laatinut antamaan vastauksia tutkimusongelmiini. Teemat (viihtyvyys, kaverit ja leikit, toiminta ja fyysinen ympäristö sekä aikuiset) nousivat tutkimusongelmista.

Aineiston tiivistämisen jälkeen järjestin koko haastatteluaineiston tutkimusongelmien mukaan. Olin jo haastattelua suunnitellessani valinnut, mitkä haastattelukysymykset vastaavat mihinkin tutkimusongelmaan. Tutkimusongelmat nousivat alustavasti jo kyselyaineistosta ja tarkentuivat tutkimuksen edetessä. Toteutin lasten haastattelut syventämään kyselyn avulla saatuja tietoja ja vastaamaan tutkimusongelmiini.

Aineiston analyysi eteni hitaasti vuosina 2008-2009 ja jäi tauolle palatessani työelämään keväällä 2009. Aluksi tutkimukseni kohdejoukkoon kuului kyselyiden osalta päiväkodin lisäksi myös perhepäivähoito ja ryhmäperhepäivähoito. Koska olin toteuttanut haastattelut vain päiväkotihoidossa oleville lapsille, päätin keväällä 2016 rajata tutkimukseni koskemaan vain päiväkotihoidoa myös kyselyiden osalta. Tekemääni rajaukseen vaikutti myös se, että lapset perhepäivähoidossa ja ryhmäperhepäivähoidossa olivat kyseisessä kaupungissa selvästi nuorempia (1-6-vuotiaita) kuin päiväkotihoidossa (5-7-vuotiaita). Tästä syystä kyselyn tulosten vertailu eri päivähoitomuotojen kesken ei olisi ollut luotettavaa. Tutkimusaiheen tarkempi rajaus jo aiemmassa vaiheessa olisi osaltaan edistänyt aineiston analyysia ja tutkimuksen etenemistä. Tutkimuksen tekeminen on kestänyt vuosia, mutta vuosien aikana näkemykseni ja ajatukseni ovat kehittyneet sekä tavoitteet tarkentuneet.

6.3 Luotettavuuden tarkastelu

Tutkimuksessa käytettiin kahta aineistonkeruumenetelmää, kyselyä ja haastattelua. Käyttämällä useampaa tutkimusmenetelmää (menetelmätriangulaatio) saadaan esiin laajempia näkökulmia ja voidaan lisätä tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi & Hurme 2011, 39). Menetelmätriangulaation käyttöä voidaan pe-

rustella sillä, että yksittäisellä aineistonhankintamenetelmällä on vaikea saada riittävän kattavaa kuvaa tutkimuskohteesta (Eskola & Suoranta 2003, 68).

Tutkimuksen luotettavuutta heikentävät aineistonkeruuseen liittyvät ongelmat. Kaikissa kyselylomakkeissa ei ollut vastattu jokaiseen kysymykseen. Tästä joh-tuen vastausten lukumäärä vaihteli kysymyksittäin. Päiväkotilasten kyselylo-makkeiden palautusprosentti oli 39,7 % eli se jäi alhaiseksi. Alhainen palautus-prosentti laskee osaltaan myös tutkimuksen yleistettävyyttä ja luotettavuutta. Päiväkotilasten vanhemmat saivat palauttaa kyselyn lapsensa hoitopaikkaan luottamuksellisesti suljettuun laatikkoon tai kaupungintalolle.

Työskentelin aineistonkeruun aikaan kyseisessä päiväkodissa ja osa haastatel-tavista lapsista oli omasta ryhmästäni. Uskon sillä olleen jonkinlaista vaikutusta lasten vastauksiin ainakin kysyttäessä päiväkodin aikuisiin liittyviä kysymyk-siä. Tauriainen toteaa, että Katzin (1993) mukaan suoraan lasta haastatteleamalla saadut tiedot voivat olla myös epäluotettavia. Hänen mukaansa tulisi pohtia eettisiä kysymyksiä, muun muassa missä määrin lapsia voidaan provosoida kritisoimaan hoitajiaan. (Tauriainen 2000, 52.) Tauriainen toteaa myös, että lap-set voivat pyrkiä vastauksillaan miellyttämään aikuista (Tauriainen 2000, 211–212). Sitä vastasivatko lapset kysymyksiin niin kuin olettivat minun toivovan, en pysty vastausten perusteella arvioimaan.

Lasten haastatteluissa vastauksiin vaikuttaa se tunteeko haastattelija lapset. Turja (2004) haastatteli tutkimuksessaan osan lapsista itse ja osan haastatteli päiväkodin henkilökunta. Turja toteaa, että vieraille henkilölle kertominen saattoi olla lapsille motivoivampaa, koska kuulija oli aidosti melko tietämätön heidän arjestaan. Toisaalta henkilökunnan oli helpompi ymmärtää lasten viitta-uksia aiemmin tapahtuneisiin asioihin. (Turja 2004, 18.) Tässä tutkimuksessa olin haastattelijana lapsille tuttu. Tutulla haastattelijalla on mahdollisesti vaiku-tuksia haastattelutuloksiin. Lapset uskalsivat keskustella paljon ja kertoa aja-

tuksiaan päivähoidosta. Lasten oli myös vastattava kysymyksiin rehellisesti, koska haastattelija oli heille tuttu ja kokenut monet samat asiat lasten kanssa päiväkodin arjessa. Toisaalta lapset innostuivat välillä kertomaan haastatteluis- sa myös epäolennaisia, tutkimuksen kannalta epärelevantteja asioita. Myös Kalliala (1999, 70) toteaa, että tutkimusaineiston ja tutkimustulosten muodostumiseen vaikuttaa se, kuinka hyvin haastattelija ja haastateltava tulevat toimeen keskenään. Tuomi & Sarajärvi (2013, 135–136) nostavat esille puolueettomuuden. He pohtivat pyrkiikö tutkija kuulemaan ja ymmärtämään haastateltavaa itsenään vai suodattaako tutkija kertomuksen omien kokemustensa ja näkemystensä läpi.

Vaikka koin parihaastattelut omassa tutkimuksessani yksilöhaastatteluja paremmaksi aineistonkeruumenetelmäksi, oli pareittain haastattelulla vaikutusta myös haastateltavien vastauksiin ja tutkimuksen luotettavuuteen. Parihaastattelujen haasteena voidaan pitää sitä, että lapset saattavat vastata kysymyksiin samalla tavalla. Toinen lapsista voi myös olla toista hallitsevampi, jolloin toinen mielellään sanoo saman vastauksen. Tutkimuksessani varsinkin ujoimmat lapset halusivat vastata parin kanssa samoja vastauksia. Hirsjärvi & Hurme (2011, 63) muistuttavat, että tällaisissa tilanteissa haastattelija voi pyytää kommentteja myös hiljaisemmilta. Toisaalta lapset vastasivat herkästi pitävänsä kaverin sanomia asioita mukavina tai tylsinä. Tämä osaltaan myös rikastutti tutkimusaineistoani.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on hyvä ottaa huomioon kysymysten määrä ja ymmärrettävyys. Tässä tutkimuksessa lasten oli välillä vaikea ymmärtää joitakin kysymyksiä, esimerkiksi tunnelma-kysymys oli lapsille vaikea. Kirmanen (1999, 199) toteaa, että lasten voi olla myös vaikea ymmärtää haastattelijan käyttämiä sanoja ja käsitteitä. Näin ollen lapsi saattaakin tulkita ne eri tavalla kuin aikuinen, ja samalla aineiston laatu heikkenee. Tutkimuksessani lapset selvästi nauttivat saamastaan huomiosta haastattelun aikana. Haastatte-

lukusymyksiä oli runsaasti ja joidenkin lasten kärsivällisyys oli koetuksella. Viimeisten kysymysten vastaukset saattoivatkin kärsiä haastattelun pituudesta. Jotkut lapsista eivät enää jaksaneet miettiä pitkään ja vastata perusteellisesti viimeisiin kysymyksiin, jotka harmittavasti osoittautuivat tutkimustulosten kannalta tärkeiksi. Lapset eroavat haastateltavina aikuisista. Kyrönlampi-Kylmänen (2007, 73) muistuttaa, että lasten haastatteluissa tulee huomioida haastattelun ajallinen kesto.

Lasten vastausten jakautumista lasten iän perusteella ei ole otettu huomioon tässä tutkimuksessa. Kyseisessä kaupungissa päiväkotihoidossa olevat lapset olivat iältään 5–7-vuotiaita. Vanhemmat lapset ymmärsivät kenties paremmin kyselylomakkeen kysymykset ja osasivat vastata niihin sujuvasti. Pienempien lasten kohdalla kysymysten ymmärtäminen ja kasvokuva-vastausten valitseminen oli vaikeampaa. Pienimpien lasten kohdalla vastaukset voivat sisältää vanhempien johdattelua aiheesta ja vastaukset voivat olla vanhempien tulkintoja lapsen mielipiteestä. Sitä vaikuttiko lasten ikä vastausten sisältöön ja millä tavalla sekä sitä kautta koko tutkimuksen luotettavuuteen, ei pysty vastausten perusteella tulkitsemaan.

Saatuun tutkimusaineistoon vaikuttaa myös se, että nuorempi lapsi on enemmän sidoksissa nykyhetkeen ja nykytilanteeseen (Tauriainen 1997, 83). Tästä syystä tämän tutkimuksen haastatteluajankohdallakin oli suuri merkitys lasten vastauksiin. Lapset kertoivat haastatteluissa kevään ja alkukesän tapahtumia sekä asioita, jotka olivat tapahtuneet lähiaikoina. Kevään leikit, toiminta, ulkoilu ja retket olivat vielä haastatteluissa lasten mielessä, koska haastatteluiden ajankohtana oli toukokuu ja kesäkuun alku. Eri vuodenaikana lasten vastaukset olisivat olleet erilaisia. Toimintavuoden loppu oli kuitenkin hyvä ajankohta haastatteluille, koska hoitopaikka, kaverit ja toiminta olivat silloin lapsille tuttuja.

Ovaskan (2004, 162–163) mukaan tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että lapsi saa haastatteluhetkellä olla omassa tutussa ympäristössään. Lapsen kokeman maailman ja ajatusten ymmärtämistä on hyvä tutkia lapsen omassa kontekstissa. Lisäksi tutkimukseni luotettavuutta lisää se, että olen itse kerännyt haastatteluaineiston ja litteroinut sen. Litteroidun aineiston ohella on olemassa myös itse eletty tilanne ja sen merkityksenannot (myös Roos 2015, 169).

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa tutkimuksen tulokset on esitetty samassa järjestyksessä tutkimusongelmien kanssa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mistä lasten viihtyminen päiväkodissa rakentuu ja miten lasten leikit sujuvat yhdessä kaverien kanssa. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, mitä mieltä lapset ovat päivähoidon ohjatusta toiminnasta ja fyysisestä ympäristöstä sekä aikuisen roolista.

7.1 "No on mulla ainakin ihan kivaa"

Kyselyyn vastanneet lapset viihtyivät päiväkodissa hyvin. Kysyttäessä päiväkotilasten viihtymistä kaikkien vastausten keskiarvo oli 4,3 eli erittäin hyvä (taulukko 1). Kyselyyn vastanneet lapset menivät aamuisin mielellään päiväkotiin ja lähtivät myös iltapäivällä lapset kotiin erittäin hyvällä mielellä. Vaikka lapset menivät aamuisin päiväkotiin mielellään, oli tämän kysymyksen kohdalla vas-

tausten keskiarvo 3,8 koko kyselyn alhaisin. Alhaisin keskiarvo 3,8 oli kahdessa kysymyksessä, joista päiväkotiin meno oli toinen.

TAULUKKO 1 Lasten viihtyminen päiväkodissa (kysely)

Kyselylomakkeen kysymys (lyhennettynä)	Vastausvaihtoehdot*					Vastauksia yhteensä	Keski- arvo
	5	4	3	2	1		
Kuinka viihdyt päivähoitossa?	15	5	3	2	0	25	4,3
Millä mielellä menet aamulla?	6	8	10	1	0	25	3,8
Millä mielellä lähdet kotiin?	12	7	5	1	0	25	4,2
Mitä mieltä olet tunnelmasta?	12	9	3	0	1	25	4,2

* 5 = erinomainen, 4 = erittäin hyvä, 3 = hyvä, 2 = kohtalainen, 1 = huono

Lasten haastattelut syvensivät lasten kyselyssä antamia vastauksia ja antoivat tarkempaa tietoa lasten viihtymisestä päiväkodissa. Lasten mielestä mukavinta päiväkodissa olivat alakerran leikit, leikkiminen, ulkoilu sekä pelaaminen sisällä ja ulkona. Alakerran leikeillä lapset tarkoittivat päiväkodin alakerrassa sijaitsevia leikkipaikkoja, joita olivat patjaleikki, hiekkaleikki, vesileikki, kotileikki ja biljardin pelaaminen.

"No ku tehdään kaikkia ja ku me mennään ulos." (Tyttö 2)

"Koska tänne tulee uusia harjoittelijoita. Kaikki pelit." (Tyttö3)

"Leikkii hippaa." (Tyttö 13)

"No on mulla ainakin ihan kivaa. Ainaki mulla on pelata Unoa." (Tyttö 14)

"Musta on se suunnistaminen." (Tyttö 15)

"Ku saa olla pihalla." (Poika 8)

"No se kun me ollaan pihalla. No ku täällä leikitään." (Poika 9)

Haastatteluissa lapsilta kysyttiin, mikä päiväkodissa on mukavinta. Tyttöjen vastauksissa nousivat vahvimmin esille alakerran leikit ja leikkiminen. Moni tyttö vastasi pitävänsä kaikesta päiväkodissa. Lisäksi mukaviksi asioiksi mainittiin ulkoilu, lauta- ja korttipelit, opiskelijat, piirtäminen, askartelu, jumppa, värittäminen, uinti, nukkuminen, suunnistaminen, syöminen ja jälkiruoat. Pojat

pitivät eniten alakerran leikeistä, joista patjaleikki oli ehdoton suosikki. Mieluisia asioita pojille olivat myös leikkiminen, ulkoilu ja pelaaminen ulkoilun aikana. Ulkoilun aikana pelattaviksi peleiksi mainittiin jalkapallo, sähly ja pöttis. Lisäksi pojat mainitsivat lautapelit, nukkumisen, tietokoneella pelaamisen, siivoamisen ja piirtämisen.

Päiväkodin tylsiä puolia kysyttäessä ei suurin osa lapsista keksinyt mitään. Osa lapsista mainitsi kuitenkin tylsiksi asioiksi kiusaamisen ja nukkumisen. Lisäksi maininnan saivat käsien peseminen, ulkoilu, värittäminen ja tekemisen puute.

[Mikä on tylsää?]

"No ei paljon mikään." (Tyttö 2)

"Mä en oikein tiedä mikä täällä ois tylsää. Se on tylsää kun pitää mennä ulos." (Tyttö 3)

"Mutta pitempi pitäis olla vähän aikaa tuo pihaleikki." (Tyttö 9)

"Lyöä toisia." (Poika 6)

"Se on tylsää kun pitää jotaki värittää tai semmosta." (Poika 8)

"Kun kaverit kiusaa." (Poika 13)

Lapset arvioivat päiväkodin tunnelman kyselyiden perusteella erittäin hyväksi (taulukko 1). Tunnelma oli lapsille käsitteenä vaikea ja lapsilla oli haastatteluisissa monia erilaisia vastauksia. Haastatteluisissa lapset kuvailivat päiväkodin tunnelmaa sanoilla hieno, ihana, kiva, hyvä, hauska, huono, mukava, jännittävä ja tylsä.

[Mitä mieltä olette päivähoitopaikan tunnelmasta?]

"Ihanaa." (Tyttö 2)

"Minä haluan jäädä tänne ikiajoiksi asumaan." (Tyttö 3)

"Mäki." (Tyttö 2)

"Joka päivä haluan tulla tänne, ei oo ikinä vapaapäiviä." (Tyttö 2)

"Eiku mä tahdon olla täällä. Mä tahdo ikinä lähteä täältä." (Tyttö 3)

"En määkään. Mä haluan nukkua sängyssä niin unia aina." (Tyttö 2)

Suurin osa lapsista ei ymmärtänyt tunnelmaa laajana kokonaisuutena, vaan he miettivät sen sijaan yksittäisiä hetkiä. Kysyttäessä ehdotuksia tunnelman parantamiseen, esiin nousi tunnelmallisia asioita ja esineitä arjesta.

[Mikä parantaisi tunnelmaa?]

"Ku sammuttaa kaikki valot." (Poika 9)

[Mikä siinä parantaisi tunnelmaa?]

"No se jännitys." (Poika 9)

[Mikä parantaisi tunnelmaa?]

"Maalaaminen." (Tyttö 1)

"Disko." (Poika 1)

"No toinen miettii, että mitä ei saakaan tehdä." (Tyttö 7)

"Se että lisää harjottelijoita ja aikuisia." (Tyttö 3)

Muun muassa pimeys parantaisi lasten mielestä tunnelmaa, koska se on jännittävää. Pimeässä saisi myös aikaan hyvät leikit eikä silloin kukaan näe lapsia. Lisäksi kynttilät ja päiväkodin maalaaminen loisivat lasten mielestä hyvää tunnelmaa. Päiväkotiin voisi lasten mielestä hankkia myös diskovalot. Tunnelma paranisi lisäämällä päiväkotiin aikuisia ja opiskelijoita sekä tunnelman kannalta on tärkeää miettiä, mitä saa tehdä ja mitä ei.

7.2 "Hyvä ystävä leikkii"

Lasten leikit nousivat tässä tutkimuksessa selkeästi esille päiväkodissa viihtymistä edistävänä tekijänä. Lasten leikit sujuivat kyselyn mukaan erittäin hyvin. Kyselyn korkein keskiarvo 4,5 saatiin kolmessa kysymyksessä ja yksi niistä oli leikit (taulukko 2). Myös haastatteluihin osallistuneiden lasten mielestä leikit sujuivat päiväkodissa hyvin. Muutama tyttö oli kuitenkin sitä mieltä, että leikit eivät suju hyvin jos joku tulee häiritsemään leikkiä.

TAULUKKO 2 Lasten leikit ja lelut päiväkodissa (kysely)

Kyselylomakkeen kysymys (lyhennettynä)	Vastausvaihtoehdot*					Vastauksia yhteensä	Keskiarvo
	5	4	3	2	1		
Miten leikit sujuvat päivähoitossa?	15	7	3	0	0	25	4,5

*5 = erinomainen, 4 = erittäin hyvä, 3 = hyvä, 2 = kohtalainen, 1 = huono

Tyttöjen ja poikien lempileikit erosivat toisistaan. Haastatteluissa tytöt mainitsivat lempileikeikseen rauhallisempia leikkejä kuin pojat. Moni tyttö mainitsi lempileikeikseen päiväkodissa kotileikin, Winx-leikin, patjaleikin ja "salaleikin". Lisäksi maininnan saivat laulaminen, hiekkaleikki (sisällä), tervapataleikki, kukkakauppaleikki, lääkrileikki, kampaamoleikki, vakoiluleikki, Alias-peli ja kirjan lukeminen. Winx-leikillä lapset tarkoittivat leikkimistä kotoa tuoduilla barbien kaltaisilla Winx-nukeilla. Poikien lempileikkejä päiväkodissa olivat pöttis-leikki, patjaleikki ja lautapelit. Lisäksi pojat mainitsivat tervapadan, rahaleikin, ulkoilun, Winx-leikin, X-hipan, piiloleikin, autoilla ajamisen ja magneeteilla leikkimisen. Kaikkien lasten mielestä päiväkodissa saa myös oman rauhan ja voi leikkiä myös yksin jos haluaa.

Suurimmalla osalla haastatelluista lapsista oli kavereita päiväkodissa. Vain yksi tyttö ja yksi poika olivat sitä mieltä, ettei kavereita ole. Osa lapsista kertoi, että päiväkodissa on riittävästi kavereita. Monet olivat kuitenkin sitä mieltä, että kavereita saisi olla enemmän. Lapsilla oli selkeä kuva siitä, millainen on hyvä kaveri ja miten hän käyttäytyy.

[Millainen on mielestänne hyvä kaveri?]

"Hyvä ystävä leikkii." (Tyttö 2)

"Sellanen kuka puolustaa." (Tyttö 3)

"Ei se ainakaan lyö." (Tyttö 4)

"Ei potki." (Tyttö 5)

"No ei tee toiselle mitää pahaa." (Tyttö 7)

"Hauska." (Tyttö 14)

"Ystävällinen." (Tyttö 13)

"Sellanen kuka ei valehtele." (Poika 9)

"Sen kaa on kiva leikkii vaikka semmosta, että -- olis joku tehty pussista joku semmoset paita, sitte pikkuhousut." (Tyttö 11)

Hyvä kaveri oli tyttöjen mielestä hauska, kiltti, kiva, mukava ja ystävällinen. Hyvä kaveri leikkii ja keksii hyviä leikkejä sekä puolustaa kaveria. Hyvä kaveri ei lyö, ei kiusaa, ei potki eikä tee toiselle pahaa. Poikien mielestä hyvä kaveri oli kiva ja kiltti. Lisäksi hyvä kaveri leikkii, ei kiusaa, ei varasta toiselta leluja, ei hajota toisen omia juttuja eikä valehtele.

Kaverisuhteissa syntyy joskus myös riitoja. Suurin osa haastatelluista lapsista oli tätä mieltä, koska vain kahden pojan mielestä päiväkodissa ei tule riitoja. Lapset kertoivat riitojen olevan tylsiä, pahoja eikä kivoja. Yksi poika mainitsi, että niin ei saisi tehdä.

[Tuleeko päiväkodissa riitoja?]

"No joskus kun me pelataan, niin joskus kun hermostuu niin pitää mennä toisen kimppuun." (Poika 9)

[Miten riidat ratkaistaan?]

"Sillä tavalla, että kutsuu aikuisen." (Tyttö 3)

"Sanomalla toiselle anteeksi." (Tyttö 7)

"Jos on joku kaveri. Sitte kun lopettaa riidan niin se on taas kiva." (Poika 1)

Tyttöjen mielestä riidat ratkaistiin sopimalla ja pyytämällä anteeksi, halaamalla, puhumalla tai aikuisen avulla. Pojat olivat myös samaa mieltä eli heidänkin mielestä sovitaan, pyydetään anteeksi tai kutsutaan aikuinen. Yksi poika oli sitä mieltä, että riidat ratkaistaan antamalla rangaistus.

Suurin osa lapsista kertoi haastattelussa, että heitä on joskus kiusattu päiväkodissa (11/15 tyttöä ja 12/13 poikaa). Kiusaaminen tuntui lasten mielestä tylsältä, pahalta, ikävältä, kauhealta eikä kivalta. Mainittiin myös, että kiusaaminen sattuu tai ei tunnu miltenään.

[Onko teitä kiusattu täällä päiväkodissa?]
 "Ei, ei ku on." (Tyttö 11)
 "On." (Poika 5)
 [Miltä se kiusaaminen on tuntunu?]
 "Tylysältä." (Tyttö 11)
 "Ja pahalta." (Poika 5)
 [Miten sen kiusaamisen sais loppumaan kokonaan?]
 "Ettei toinen lyö, ettei toista lyö." (Poika 5)
 "Sovitetaan." (Tyttö 11)
 [Ootteko te itse joskus kiusannu toisia?]
 "Joo." (Tyttö 11)
 "Ei." (Poika 5)

[Onko teitä joskus kiusattu täällä päiväkodissa?]
 "On." (Poika 13)
 "On." (Poika 12)
 [Miltä se kiusaaminen on tuntunu?]
 "Tylysältä." (Poika 13)
 [Ootteko te ite joskus kiusaannu toisia?]
 "Joo." (Poika 12)
 "Joskus vaan." (Poika 13)

Lasten oli vaikea keksiä, miten kiusaamisen saisi loppumaan. Muutama tyttö ehdotti, että kiusaaminen loppuu, kun sovitaan ja pyydetään anteeksi. Yhden tytön mielestä kiusaaminen ehkä loppuu, jos kiusaa takaisin. Yksi tyttö kertoi kiusaamisen loppuvan, kun kertoo aikuisille. Päiväkodissa tapahtuu kiusaamista, mutta vain muutamat lapset tunnustivat kiusaavansa joskus itse toisia lapsia (2/15 tyttöä ja 6/13 poikaa).

7.3 "No sais tehdä kaikkea mitä haluaa"

Lapset pitivät vapaan leikin ohella myös päiväkodin ohjatusta toiminnasta. Kyselyn perusteella lapset pitivät päivähoiton toimintaa erittäin hyvänä (taulukko 3). Kun lapset saivat kyselyssä arvioida päiväkodin toimintaa, nousi keskiarvo

yhdeksi koko kyselyn korkeimmista. Koko kyselyn korkein keskiarvo 4,5 saavutettiin yhteensä kolmessa kysymyksessä, joista aiemmin mainittiin jo leikit.

TAULUKKO 3 Päiväkodin toiminta ja retket (kysely)

Kyselylomakkeen kysymys (lyhennettynä)	Vastausvaihtoehdot*					Vastauksia yhteensä	Keskiarvo
	5	4	3	2	1		
Mitä pidät päivähoitopaikan toiminnasta?	18	2	3	1	0	24	4,5
Mitä mieltä olet retkistä?	14	6	3	1	0	24	4,4

*5 = erinomainen, 4 = erittäin hyvä, 3 = hyvä, 2 = kohtalainen, 1 = huono

Haastatteluissa lapset kertoivat pitävänsä päiväkodin toiminnasta. Positiivisia vastauksia oli paljon, vain yhden kerran päiväkodin toimintaa kuvailtiin tylsäksi. Haastatteluissa lapsilta kysyttiin, millaista toimintaa lapset haluaisivat lisää. Muutamit lapset eivät halunneet mitään lisää ja muutamat eivät osanneet sanoa, millaista toimintaa haluaisivat lisää.

[Millaista toimintaa haluaisitte lisää?]

"No sais tehdä kaikkea mitä haluaa." (Tyttö 3)

"Ei tarvii mitään, kun on niin kivaa jo näin." (Tyttö 6)

Tytöt toivoivat päiväkotiin lisää askartelua. Lisäksi tytöt halusivat lisää kouluun tutustumista, värittämistä, ompelua, alakerran leikkejä, vapaata toimintaa, suunnistamista, jumppaa ja kapteeni káskee -leikkiä. Pojat halusivat lisää ulkoilua, jumppaa, kavereita, magneettikalojen ongintaa ja pelaamista (biljardi, jääkiekkopeli ja play station).

Päivähoitopäivät koostuvat sekä aikuisen ohjaamasta toiminnasta että lasten omatoimisesta leikistä. Lasten haastattelujen mukaan suurin osa lapsista piti päiväkodissa enemmän omatoimisesta leikistä (Taulukko 4).

TAULUKKO 4 Aikuisen ohjaama toiminta vai omatoiminen leikki? (haastattelut)

Päivähoidon toiminta	Tytöt	Pojat	Yhteensä
Aikuisten ohjaama toiminta	7	1	8
Omatoiminen leikki	6	10	16
Molemmat	1	1	2
Ei osaa sanoa	1	1	2
Yhteensä	15	13	28

Tytöt pitivät sekä aikuisen ohjaamasta toiminnasta että lasten omatoimisesta leikistä, mutta pojista suurin osa oli omatoimisen leikin kannalla

Lapset pitivät päiväkodissa järjestetyistä retkistä ja arvioivat ne kyselyssä erittäin hyväksi (taulukko 3). Haastatteluissa lapset kuvasivat retkiä positiivisin sanoin. Vain yksi poika kuvasi retkiä tylsiksi. Sekä tytöt että pojat muistelivat samoja retkiä päiväkotivuoden ajalta. Retket olivat selvästi jääneet lasten mieleen päiväkotiarjen kohokohtina. Parihaastatteluissa lapset pitivät helposti myös toisen ehdottamista retkistä. Parhaimmiksi retkiksi tytöt mainitsivat retket saareen, uimahalliin, eläinpuistoon, metsään, kouluun, jäähalliin ja luistelemaan. Retki saareen oli tyttöjen mielestä mukava muun muassa hyvän ruoan ja lossilla kulkemisen ansiosta. Metsäretkistä tytöt mainitsivat, että siellä oli mukavaa, koska sai leikkiä ja tutkia suurennuslaseilla. Pojat pitivät myös retkistä eläinpuistoon, saareen, uimahalliin ja kouluun. Pojat muistivat parhaimmaksi retkeksi myös eväretket ja retken kodalle, jossa syötiin makkaraa. Eläinpuistoretkestä kerrottiin mieluisana juttuna käynti vieressä sijainneessa temppuhallissa. Retket olivat mieluisia ja lapset toivoivat niitä päiväkotiin lisää.

[Millaisia retkiä haluaisitte lisää?]

"Sellasia retkiä missä ollaan niin ku metsässä ja siellä niin ku saa leikkiä ja sitte mennään syömään." (Tyttö 6)

"Makkaraa paistaa. Ja myös mehua." (Poika 2)

Tytöt halusivat lisää retkiä uimahalliin, kouluun, metsään ja leikkipuistoon. Retkikohteiksi olisivat tyttöjen mielestä hyviä myös huvipuistot, Korkeasaari, Rovaniemi ja Ranuan eläinpuisto. Pojat haluaisivat lisää retkiä luistelemaan, uimahalliin, leikkipuistoon ja eläinpuiston temppuhalliin. Maininnan saivat myös eväsretket ja makkaranpaistoretket. Myös pojat mainitsivat hyviksi kohteiksi huvipuistot. Luisteluretkellä olisi mukava pelata jääkiekkoa.

Kyselyyn vastanneet lapset pitivät ulkoilua miellyttävänä osana päivähoitopäiviä (taulukko 5).

TAULUKKO 5 Päiväkodin arki ja rutiinit (kysely)

Kyselylomakkeen kysymys (lyhennettynä)	Vastausvaihtoehdot*					Vastauksia yhteensä	Keskiarvo
	5	4	3	2	1		
Mitä mieltä olet ulkoilusta?	14	6	4	1	0	25	4,3
Mitä mieltä olet pihasta?	10	10	3	1	1	25	4,1
Mitä mieltä olet leluista?	13	9	2	0	0	24	4,5
Mitä mieltä olet päivälevosta?	6	12	4	1	2	25	3,8
Mitä mieltä olet ruoasta?	13	4	6	1	1	25	4,1

* 5 = erinomainen, 4 = erittäin hyvä, 3 = hyvä, 2 = kohtalainen, 1 = huono

Myös haastatteluissa lapset suhtautuivat päiväkodin ulkoiluun erittäin positiivisesti. Lasten ulkoilu sujui hyvin leikkien ja pelaillen (taulukko 6). Ulkoilu korostui haastatteluissa selvästi lasten päiväkodissa viihtymistä edistävänä tekijänä. Sekä tyttöjen että poikien mielestä mukavinta ulkona oli leikkiminen.

Suurin osa haastatelluista lapsista viihtyi ulkona. Ulkoilu nousi kuitenkin yhdessä vastauksessa viihtymistä haittaavaksi tekijäksi. Toinen tyttö taas vastasi, että ulkoilun tulisi olla pidempi. Kankaanranta (1998) toteaa, että toisen ikävänä pitämä toiminta on toisesta hauskaa. Tästä esimerkkinä ovat alla suorat lainaukset lasten vastauksista.

"Mä en oikein tiedä mikä täällä ois tylsää. Se on tylsää kun pitää mennä ulos."
(Tyttö 3)

"Mutta pitempi pitäis olla vähän aikaa tuo pihaleikki." (Tyttö 9)

TAULUKKO 6 Lasten ulkoleikit päiväkodissa

	Tytöt	Pojat
Pelit	Pöttis	Pöttis Jalkapallo Sähly
Leikit	Erilaiset leikit Winx-leikki Hippa Musta mies -leikki Prinsessa-leikki Salaleikki Vakoilu Kioskileikki Kotileikki	Erilaiset leikit Winx-leikki Hippa
Muut	Keinuminen Hyppynarulla hyppiminen Laskettelu talvella Suunnistus	Keinuminen Kiipeily Hiekkalaatikolla leikkiminen

Edellä mainittujen lisäksi muutaman tytön mielestä ulkona on mukavaa, kun ulkona saa olla vapaasti. Yksi poika mainitsi myös ulkoilun "vaan olevan niin kivaa". Ulkoilusta löytyi myös muutamia huonoja puolia.

[Mikä ulkona on tylsää?]

"Riitely ja sitten toi kinastalu. Ja tappelu." (Tyttö 6)

"Riitely ja mennä leikkimökkiin. Ja kuristaminen." (Poika 2)

Joidenkin tyttöjen mielestä ulkona oli tylsää, jos ei ole tekemistä tai jos on kylmä. Riitely, kinastelu ja tappelu koettiin myös ulkoilun huonoiksi puoliksi. Lisäksi muutama tyttö mainitsi jalkapallon ja lauluharjoitukset tylsiksi asioiksi. Puolet tytöistä kertoi kuitenkin, ettei ulkona ole mikään tylsää. Suurin osa pojista oli samaa mieltä tyttöjen kanssa siinä, ettei ulkona ole mikään tylsää. Maimonnan saivat kuitenkin riitely, kuristaminen ja leikkimökkileikit.

Lapset arvioivat myös päiväkodin fyysistä ympäristöä. Kyselyssä lapset kokivat päiväkodin pihan erittäin hyväksi (taulukko 5). Suurin osa lapsista oli sitä mieltä, että päiväkodin pihalla riittää tarpeeksi tekemistä. Lasten mielestä pihalla oli myös tarpeeksi leluja ja tavaroita käytettävissä. Vain pari lasta oli asiasta eri mieltä. Lapsilla riitti lisäksi ehdotuksia pihan muutoksiin ja parantamiseen.

[Mitä haluaisitte pihalla muuttaa?]

"No sen uuden kiipeilytelineen. Ja enemmän keinuja. Nii ja enemmän voikukkia tietenki kasvamaan koristeeks." (Tyttö 6)

"Sieltä puuttuu isompi liukumäki." (Tyttö 7)

"Mun mielestä ei mikään puutu." (Poika 3)

Tyttöjen mielestä päiväkodin pihalle tarvittaisiin isompi liukumäki, isompi hiekkalaatikko, uusi kiipeilyteline, luistelukenttä ja toinen kioskimökki. Ulkoilualan aidat voisivat myös joko olla kauempana tai poistaa kokonaan. Enemmän pihalla voisi olla keinuja, mökkejä, tavaraa, leluja ja voikukkia. Poikienkin mielestä isompi liukumäki olisi tarpeellinen, että pystyisi laskemaan lujempaa. Pihalle tarvittaisiin poikien mielestä myös temp puhalli, jäähalli, mönkijä ja lisää sählymailoja. Ulkoilualueella voisi myös yhden pojan mielestä olla tasaisempi maa.

Kyselyyn vastanneiden lasten mukaan päiväkodin lelut olivat erittäin hyviä. Kyselyn korkein keskiarvo 4,5 saatiin kolmessa kysymyksessä ja yksi niistä oli lelut (taulukko 5). Myös haastatteluissa lapset pitivät päiväkodin leluista. Vain yksi poika sanoi lelujen olevan tylsiä. Lempileluikseen tytöt kertoivat kotileikin lelut ja astiat, barbit, lääkitavarat, pankkileikin tavarat, Uno-pelin, kauppaleikin tavarat, patjaleikin patjat ja keinut. Yhden tytön mielestä päiväkodin paras lelu oli punainen lusikka ulkona. Pojat pitivät eniten rakenteluleluista, legoista ja palloista. Lisäksi maininnan saivat autot, pelit, magneetit, biljardi-peli ja barbit. Tytöt halusivat päiväkotiin lisää palapelejä, kotileikin tavaroita, pieniä lusi-koita, oikeannäköisiä leikkiruokia, Bratz-nukkeja, hienompia barbeja, haus-kempia kirjoja ja leikkikeittiön. Hieman isompina hankintoina tytöt mainitsivat

uima-altaan, vuoristoradan ja isomman kotileikkitalan. Pojat toivoivat päiväko-
tiin lisää patjoja, ohjattavia autoja, liukureita, autobotteja, kiiltävämpiä barbeja,
autoja, legoja, magneetteja ja jääkiekkopelin.

Kyselyyn vastanneet lapset suhtautuivat päivälepoon melko myönteisesti (tau-
lukko 5). Kysyttäessä lasten mielipidettä päivälevosta, keskiarvo oli 3,8. Vaikka
lasten suhtautuminen päivälepoon oli myönteinen, oli tämän kysymyksen kes-
kiarvo yksi koko kyselyn alhaisimmista. Alhaisin keskiarvo 3,8 oli kahdessa
kysymyksessä, päiväkotiin menossa ja päivälevossa. Haastatteluissa päiväkoti-
lasten suhtautuminen päivälepoon oli melko myönteinen. Noin puolet lapsista
kertoi nukkuvansa päiväkodissa päiväunet.

[Mitä mieltä ootte päivälevosta?]

"Hyvä." (Tyttö 6)

"Ihan, ihan tosi hyvää." (Poika 2)

[Nukutteko päiväunia?]

"En." (Tyttö 6)

"En. Mää aina valvon. Koko ajan." (Poika 2)

*"Mä en saa nukahtaa, koska muuten mä en mee koskaan nukkuun. Mää herään
yöllä koko ajan, valvon ja sitte aamulla vasta nukun." (Tyttö 6)*

"Hauskaa. Saa lähtee heti patjaleikkiin ku herää." (Poika 6)

*"Joskus yritän nukkua, mutta en mä voi nukkua kun siellä jotkut kuiskailee."
(Tyttö 7)*

Lasten mielestä lepohuone ei kuitenkaan ollut aina riittävän rauhallinen, jos
haluasi nukahtaa. Lapset kertoivat, että joskus lepohuoneessa oli liikaa meteliä.
Muutamat lapset kokivat päivälevon tylsäksi. Lapset kuitenkin nauttivat päivä-
kodin lepohuoneessa luettavista saduista, sillä vain yksi poika kertoi, ettei tyk-
kää kuunnella satuja.

[Tykkäättekö kuunnella satuja unihuoneessa?]

"Sillä mä saan unen kiinni." (Tyttö 1)

Lasten mielestä päiväkodin ruoka oli hyvää. Kyselyyn vastanneet lapset arvioivat ruoan erittäin hyväksi (taulukko 5). Päiväkotilapset vastasivat haastatteluisa ruoan olevan hyvää, tosi hyvää tai joskus hyvää, joskus pahaa. Lempiruokia lapsilla oli päiväkodissa paljon. Tytöistä kolme ja pojista neljä kertoivat pitävänsä kaikista päiväkodissa tarjottavista ruoista.

[Mikä on lempiruokaanne täällä päiväkodissa?]

"Ois kyllä monta. Makaronilaatikko. Hernekeitto. Muusi on ihaninta." (Tyttö 9)

"Tosi hyvää. Muusi ja kala. Ja nakkikeitto ja ranskalaiset ku oli vappuna." (Poika 9)

"Perunamuusi ja makkara ja salaatti." (Poika 10)

"Hernekeitto on kaikista hyvintä." (Poika 1)

"Makaroni on hyvää. Suklaapuuro." (Poika 12)

"Kinkkukastike ja peruna." (Poika 13)

Parhaiksi ruoiksi päiväkodissa tytöt sanoivat hernekeiton, perunamuusin, makaronilaatikon, lasagnen, kalakeiton, makaronit sekä makkarakastikkeen ja perunat. Tytöt pitivät myös päiväkodin salaattista ja salaatinkastikkeesta. Lisäksi yhden kerran mainittiin pyttipannu, lihapullat, pinaattilätyt, kala, kalapihvit ja kasvispihvit. Yksi tyttö mainitsi hyväksi myös taikinan, mitä on saanut maistaa, kun päiväkodissa on leivottu. Poikien lempiruokia olivat perunamuusi, makaronit, hernekeitto, perunat, makkara sekä salaatti ja salaatinkastike. Lisäksi yhden kerran mainittiin kinkkukastike, lihapullat, pyttipannu, jauhelihakeitto, nakkikeitto, kala ja lohi. Lempiruokikseen muutama poika mainitsi myös välillä saatavia herkkuja, kuten pulla, karkki, suklaamousse, pitsa ja ranskalaiset. Kaikki ruoka ei kuitenkaan aina ollut hyvää. Löytyi muutamia ruokia, joista lapset eivät pitäneet päiväkodissa.

[Onko joku ruoka mikä ei ole hyvää?]

"Kalakeitto." (Poika 10)

"Sellanen tulinen lihapulla." (Poika 12)

"Hmm. Puurot ja sitte vielä jotkut keitot." (Poika 13)

"Mä en tykkää yhtään yhtään siitä välipalasta en yhtään. Mä en tykkää siitä. Mä en syö sitä. Se on sellasta niinku siinä ois keltasta sellasta. Ja siinä on sellasta kullasta ruohoo." (Poika 6)

Muutammat tytöt mainitsivat, etteivät pidä hernekeitosta, lihakeitosta tai kasvispihveistä. Joku ei pitänyt kalasta eikä toinen salaattista. Muutama poika kertoi, ettei pidä puurosta, paitsi jos siihen laitetaan päälle kanelisokeria. Lisäksi pojat antoivat maininnan hernekeitolle, keittoruoille, kukkakaalille, ruohosipulille, pitsalle, kalakeitolle ja tulisille lihapullille.

7.5 "Aikuiset huolehtii lapsista"

Aikuisen merkitys ja läsnäolo nousivat esille tärkeinä asioina sekä kyselyssä että haastattelussa. Kyselyssä lapsilta kysyttiin mielipidettä päivähoitopaikan aikuisista. Lapset suhtautuivat kyselyn perusteella päiväkodin aikuisiin erittäin myönteisesti (taulukko 7).

TAULUKKO 7 Aikuiset ja säännöt (kysely)

Kyselylomakkeen kysymys (lyhennettynä)	Vastausvaihtoehdot*					Vastauksia yhteensä	Keskiarvo
	5	4	3	2	1		
Mitä mieltä olet aikuisista?	15	6	3	1	0	25	4,4
Mitä mieltä olet säännöistä?	10	6	6	2	0	24	4,0

* 5 = erinomainen, 4 = erittäin hyvä, 3 = hyvä, 2 = kohtalainen, 1 = huono

Lasten haastattelut syvensivät vastauksia aikuisten roolista päiväkodissa. Lapsilta kysyttiin haastatteluissa aikuisen roolista erilaisin kysymyksin: mihin aikuisia tarvitaan päiväkodissa, mitä varten päiväkodissa on aikuisia ja mitä kaikkea aikuisten pitää tehdä päiväkodissa (taulukko 8).

TAULUKKO 8 Lasten näkemys aikuisen roolista päiväkodissa (haastattelut)

	Tytöt	Pojat
Hoito	Auttavat (mm. jos on vaikeaa tai jos tekee väärin) Jos tulee haava niin antavat laastarin Leikkaavat kynnen Koska aikuiset on niin rakkaita Hoitavat	Auttavat Huolehtivat lapsista Antavat ruokaa Hoitavat
Opetus ja toiminta	Keksivät tekemistä Opettavat Lukevat Opettavat aakkoset Retkellä Pelaavat	Keksivät tekemistä Luistelevat Leikkivät Lukevat Katsovat, ettei kukaan sano kiro sanoja
Turvallisuus	Jos joku juoksee sisällä Jos jotain sattuu Kieltävät Ettei mene hukkaan Ettei satu vahinkoja Lapset ei karkaa Lapset ei riko sääntöjä Lapset ei villiinny liikaa Ei tule vahinkoja Koska pojat riehuu Ettei lapset pelleile Ettei lapset tee mitä haluaa Valvovat ja vahtivat Suojelevat Ulkona laskevat, että kaikki on paikalla	Ne sanoo, mitä saa tehdä ja mitä ei Jos joku menee hukkaan Kävelytiellä Jos sattuu vahinkoja Määräävät
Kaverisuhteet	Jos joku lyö Jos joku kiusaa Ettei kukaan kiusaa Ettei lapset tappele	Ettei kukaan kurista Ettei tule riitoja
Aikuisten työt	Laittavat ruokaa Siivoavat Tekevät aikuisten tehtäviä ja juttuja	

Lasten vastaukset on jaoteltu seuraavien yläkäsitteiden alle: hoito, opetus ja toiminta, turvallisuus, kaverisuhteet sekä aikuisten työt. Haastatelluista lapsista yli puolet (17/28 lasta) olivat sitä mieltä, että aikuinen on aina paikalla, kun lapsi häntä tarvitsee. Osa lapsista oli kuitenkin sitä mieltä, ettei aikuinen aina ole paikalla, kun lapsi esimerkiksi tarvitsee apua.

[Ovatko aikuiset paikalla tarvittaessa?]
"Joskus on ja joskus ei." (Tyttö 3)
"No joskus. Joskus ei oo ihan niin." (Tyttö 6)

Tytöt tarvitsisivat aikuista enemmän pelaamaan sisällä, leikkimökkileikeissä tai silloin kun on satuttanut itsensä. Aikuista tarvitaan tyttöjen mielestä myös siihen, että pääsisi kiipeämään puolapuihin tai jos joku tipahtaa puolapuista. Poikien vastauksissa mainittiin myös puolapuut. Poikien mielestä aikuisen tulisi olla enemmän paikalla jos joku on kiivennyt kattoon asti puolapuissa. Lisäksi pojat tarvitsisivat aikuista enemmän askarteluun, rakentamiseen, silloin kun tulee vahinkoja tai jos joku lyö.

[Mihin tarvitsisit aikuista enemmän?]
"No vaikka jos satuttaa itensä." (Tyttö 1)
"Vähän enemmän että pääsee puolapuihin." (Tyttö 8)

Vähemmän tytöt tarvitsisivat aikuista pihalla, tehtäviin, leikkiin, ompeluun, nukkumiseen tai riitaan, jonka lapset saavat itse selvitettyä. Aikuista ei myöskään tyttöjen mielestä tarvitse, jos mitään ei ole sattunut. Pojat tarvitsisivat aikuista vähemmän leikkiin ja kirjan lukemiseen. Haastatteluissa lapsilta kysyttiin, haluaisivatko he aikuisten osallistuvan enemmän lasten leikkeihin.

[Haluaisitteko, että aikuiset osallistuisivat enemmän leikkeihin?]
"Ei oo pakko, mutta jos joskus haluaa." (Tyttö 6)
"No vaikka leikkeihin mikä ei oo varma, että onnistuu hyvin." (Tyttö 3)

Suurin osa lapsista toivoi aikuisten osallistuvan leikkeihin enemmän. Tytöt toivoivat aikuisten osallistuvan pöttis-leikkiin, patjaleikkiin, hiekkaleikkiin, vesileikkiin, biljardi-peliin, Winx-leikkiin, piirtämiseen ja maalaamiseen. Pari lasta oli sitä mieltä, että aikuisten pitäisi osallistua leikkeihin, mutta eivät osanneet tarkemmin sanoa mihin leikkiin. Pojat toivoivat aikuisten osallistuvan pöttis-leikkiin, jalkapalloon, piirtämiseen ja kilpailuihin (esimerkiksi juoksukilpailuun ulkona).

Lapsilta kysyttiin, ovatko aikuiset yhtä paljon kaikkien lasten kanssa (taulukko 9). Suurin osa lapsista (20/28) oli sitä mieltä, että aikuiset ovat kaikkien lasten kanssa yhtä paljon.

TAULUKKO 9 Ovatko aikuiset yhtä paljon kaikkien lasten kanssa?

	Tytöt	Pojat	vastauksia yhteensä
Kyllä	9	11	20
Melkein	1	0	1
Joskus	1	1	2
Ei	4	1	5
Yhteensä	15	13	28

[Miksi aikuiset ei ole yhtä paljon kaikkien lasten kanssa?]

"Sen takia koska lapsia on niin monta. Ei kerkee aina." (Tyttö 3)

Riidat voidaan ratkaista aikuisen avulla, mutta tarvitaanko riitojen selvittämiseen aina aikuista? Suurin osa lapsista vastasi, että aikuinen tarvitaan aina tai ainakin joskus. Aikuiset nähtiin myös sääntöjen asettajina. Päiväkodin säännöt olivat useiden kyselyihin vastanneiden lasten mielestä tärkeitä ja tarpeellisia (taulukko 5). Päiväkodissa säännöt olivat haastateltujen lasten mielestä kivoja, hyviä tai jotkut kivoja, jotkut tylsiä. Turhina sääntöinä lapset pitivät sitä, ettei puolapuille saa mennä ilman aikuista ja sitä, ettei saa leikkiä ruokailun jälkeen. Hyviä sääntöjä lisättäväksi löytyi myös.

[Onko jotain sääntöä minkä voisi mielestänne lisätä?]

"Että saa tehdä mitä haluaa." (Tyttö 3)

Päiväkodissa tulisi saada mennä joka päivä patjaleikkiin ja tehdä mitä haluaa. Lasten mielestä olisi kivaa, jos olisi enemmän leikkiaikaa ja saisi mennä sisällä varastoon hakemaan tavaraa ilman aikuista.

8 POHDINTA

8.1 Tulosten tarkastelu

Lasten päivähoitoviihtyvyyteen vaikuttavat monet eri tekijät. Tässä tutkimuksessa sekä kyselyn että haastattelujen avulla kerätyn tiedon perusteella lapset viihtyivät päiväkodissa erittäin hyvin. Tutkimuksen kyselyn tuloksissa korkeimmat keskiarvot saatiin leikeissä, leluissa ja päiväkodin toiminnassa. Lasten haastattelujen mukaan kaikkein mukavinta päiväkodissa oli lasten mielestä leikkiminen. Leikkimisen lisäksi lasten vastauksista nousivat vahvasti esille ulkoilu sekä pelaaminen sisällä ja ulkona. Kavereilla ja aikuisilla oli myös merkitystä päivähoitossa viihtymiseen. Saman tuloksen raportoi myös Roos (2015). Leikki ja kaverit saivat suurimman huomion lasten kertomuksissa, mutta myös aikuiset koettiin tärkeänä osana arkea. He nauttivat toisten lasten seurasta ja aikuisten heille järjestämästä toiminnasta. (Roos 2015, 7, 174.) Alasuutarin & Karilan (2014) raportissa lasten vastauksissa korostuivat kaverisuhteet, leikki ja aktiivinen toiminta. Leikkiminen ja liikkuminen sekä sisällä että ulkona oli lapsille mielekästä. Myös askartelu nousi esille keskusteluissa lasten kanssa.

(Alasuutari & Karila 2014, 3, 71–75.) Omassa tutkimuksessani askartelu ei esiintynyt mielekkäimpien toimintojen joukossa, mutta haastatteluissa tytöt toivoivat sitä päiväkotiin lisää.

Päiväkodissa viihtymistä haittaavia tekijöitä nousi haastatteluissa esille vain vähän. Päivähoidon huonoja puolia lasten oli vaikea miettiä eikä suurin osa lapsista keksinyt mitään. Kyselyssä alhaisimmat keskiarvot olivat päiväkotiin menemisen ja päivälevon kohdalla. Päiväkotiin menemistä ei haastatteluissa käsitelty. Olisi ollut mielenkiintoista tietää, mitä haastatellut lapset ovat asiasta mieltä ja löytyykö alhaiselle keskiarvolle selitystä. Osa haastatelluista lapsista mainitsi ikävänä asiana kiusaamisen ja nukkumisen. Päivälevon tarpeellisuus jakaa varmasti sekä lasten että aikuisten mielipiteitä. Kyselyyn vastanneet lapset suhtautuivat päivälepoon kuitenkin melko myönteisesti. Vaikka lasten suhtautuminen päivälepoon oli melko myönteinen, jäi keskiarvo tämän kysymyksen kohdalla yhdeksi kyselyn alhaisimmista. Haastatteluissa pojat pitivät päivälevosta hieman tyttöjä enemmän, mikä näkyi myös Tauriaisen (2000, 101, 160–161) tutkimuksessa. Alasuutari & Karila (2014) tuovat myös päiväunet esille lasten ikävänä pitämänä asiana. Päiväunien ikävyys ei usein liity kuitenkaan nukkumiseen vaan lepo hetken pituuteen. Samasta syystä myös aamupiiri ja istumapenkit nousivat keskusteluissa esille. (Alasuutari & Karila 2014, 75–77.)

Tutkimuksessani leikkiminen nousi selkeästi esille lasten päiväkodissa viihtymistä edistävänä tekijänä. Baen (2009, 400) mukaan lasten mahdollisuus ilmaista itseään ja toteuttaa aloitteitaan on suurinta leikissä. Leikin avulla lapset oppivat hahmottamaan ja ymmärtämään heitä ympäröivää maailmaa. Vuorovaikutus, jäljittely ja rohkaisu edistävät lapsen oppimista. (Johansson & Pramling Samuelsson 2006, 47–48.) Jo hyvin pienet lapset voivat lähekkäin toimiessaan jakaa kiinnostustaan ja jatkaa leikkiä pitkiäkin aikoja jäljittelemällä toisiaan tai toimimalla yhteistyössä (Rayna 2001, 110). Sekä tämän tutkimuksen kyselyn että haastatteluiden perusteella lasten leikit sujuivat päiväkodissa erittäin hy-

vin. Tyttöjen lempileikit olivat enimmäkseen roolileikkejä. Pojat sen sijaan valitsivat mielellään ulkoilun ja ulkona leikittäviä leikkejä. Poikien vastauksista nousi myös esille rakenteluun liittyvät leikit esimerkiksi patjaleikki ja magneeteilla leikkiminen. Lasten lempileikit näkyivät myös mieluisimpia leluja valitessa. Leluissakin tytöt valitsivat eniten roolileikeissä tarvittavia tavaroita ja pojat taas pitivät eniten rakenteluleluista ja palloista. Myös Tauriaisen (2000, 101, 160–161) tutkimuksessa tytöt pitivät poikia enemmän roolileikeistä ja patjanurkkausleikit olivat heillä suosittu toiminto.

Tyttöjen ja poikien lempileikit erosivat toisistaan. Haastatteluissa tytöt mainitsivat lempileikeikseen rauhallisempia leikkejä kuin pojat. Alasuutari & Karila (2014, 85) tuovat esille lasten hyvin selvästi sukupuolittuneet ajattelutavat. On tärkeää, että kasvatuskäytännöissä kiinnitetään huomiota sukupuolten tasarvoon, sillä lapset tekevät selvän eron tyttöjen ja poikien leikkien ja lelujen välille. Alasuutari & Karila korostavat, että varhaiskasvatuksen ammattilaisten omien ajattelutapojen kriittinen tarkastelu on tärkeää. Tutkimuksessani päiväkodin aikuisten toimintaa arvioitaessa sukupuoliroolit ja niihin liittyvät odotukset eivät nousseet esille. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lasten tasavertainen kohtelu. Alasuutarin (2016) mukaan päivähoidon käytännöissä käsitykset lasten toiminnasta ja lapsille asetetut odotukset ovat samankaltaisia sukupuolesta riippumatta. Mutta vaikka tytöistä ja pojista puhutaan hyvin samalla tavalla esimerkiksi perushoidon ja omatoimisuuden asioissa, lapsen sukupuoli nousee puheessa esille. Pojilla pidetään hyväksyttävänä fyysisyyttä ja toiminnallisuutta sekä tytöillä hoivaamista. Tyttöä pyritään edelleen kasvattamaan ”kiltiksi” ja mukautuvaksi. (Alasuutari 2016, 125, 139–140.)

Hujala ym. (1999, 138–140) toteavat, että lasten keskinäinen vuorovaikutus vaikuttaa päivähoidon laatuun. Päivähoito on lapsille sosiaalinen maailma ja lapsille on tärkeää kuulua paikkaan, jossa on samanlaisia ja samanikäisiä ihmisiä (Sirén-Tiusanen 1996, 61). Lasten vuorovaikutuksen perustehtävä on sosiaali-

nen integraatio eli mukaan pääseminen ja mukana oleminen. Sosiaalinen osallistuminen edellyttää lapselta erilaisten tapojen ja mallien oppimista, joiden turvin lapsi pystyy toimimaan sosiaalisissa tilanteissa. Niiden avulla lapsi pystyy selvittämään esimerkiksi, miten päästä mukaan toimintaan ja miten saada yhteyttä toisiin lapsiin. Vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa lapset oppivat paljon asioita toisiltaan (Strandell 1995, 182–183.) Omassa tutkimuksessani leikin tärkeyden lisäksi haastatteluista välittyi kaverisuhteiden merkitys. Lapset eivät kuitenkaan itse tuoneet haastatteluissa esille kavereiden merkitystä. Kun haastelukysymykset käsittelivät kaverisuhteita, nousivat kaverit selvästi päivähoidossa viihtymistä edistäväksi tekijäksi.

Hyvä kaveri oli haastateltujen lasten mielestä kiva ja kiltti eikä tee toiselle pahaa. Suurimmalla osalla lapsista oli kavereita päiväkodissa. Moni lapsi oli kuitenkin sitä mieltä, että kavereita voisi olla enemmän. Kavereiden merkitys nousee esille myös aiemmissa tutkimuksissa. Kyrönlampi-Kylmäsen (2007) tutkimuksessa lapset viihtyivät päiväkodissa, koska voivat leikkiä vertaisryhmässä. Mielipahan tunteet liittyivät tilanteisiin, joissa lasta nimiteltiin tai lapsi jätettiin leikin ulkopuolella. Kyrönlampi-Kylmänen toteaa, että lapsen ei tulisi tuntee päiväkodissa huolta pärjäämisestään vertaisryhmissä eikä hänen tulisi joutua pohtimaan kysymystä, miksi häntä ei huolita mukaan leikkiin. Tutkija korostaa henkilökunnan vastuullisuutta ja herkkyyttä, että kaikki tulevat huomatuiksi. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 158–159.)

Suurin osa tähän tutkimukseen haastatelluista lapsista oli sitä mieltä, että päiväkodissa tulee joskus riitoja kavereiden kanssa. Riitojen selvittämiseen tarvittiin monen mielestä aikuisen apua. Suurin osa haastatelluista lapsista koki, että heitä oli joskus kiusattu päivähoidossa. Useimmat lapset eivät kuitenkaan itse olleet mielestään kiusanneet toisia. Päiväkodissa tapahtuu siis kiusaamista, mutta vain muutamat lapset tunnustivat tai tunnistivat kiusaavansa joskus itse toisia lapsia. Lapset kokevatkin kiusaamisen eri tavalla ja heillä on erilaisia käsi-

tyksiä siitä, mikä on kiusaamista. Lasten oli vaikea keksiä, miten kiusaamisen saisi loppumaan. Keinoiksi ehdotettiin muun muassa sopimista, anteeksipyyttämistä, aikuisille kertomista ja myös sitä, että kiusaa takaisin. Eerola-Pennanen (2013, 223–224) toteaa, että päiväkotiympäristö vaatii lapselta hyviä sosiaalisia taitoja sekä tarjoaa paljon monenlaisia ihmissuhteita ja sosiaalisia tilanteita. Toisten lasten poissulkemistakin tapahtuu, mutta siinä on useimmiten kyse oman aseman ajamisesta ja tieto siitä, mikä on itselle hyödyksi. Myös Roosin (2015, 7) tutkimuksessa vertaissuhteet ja niitä ohjaavat pelisäännöt osoittautuivat monimutkaisiksi ja lapset olivat niistä hyvin tietoisia.

Eerola-Pennanen (2013) toteaa tutkimuksessaan, että päiväkodin suuri lapsimäärä johtaa joskus siihen, että lapsi haluaa vetäytyä yksityisyyteen. Mahdollisuutta yksityisyyteen kuitenkin rajoittavat päiväkodin tilat sekä aikuisten vastuu lasten turvallisuudesta. Lasten toiveet omasta rauhasta ja mahdollisuudesta vetäytyä tulisi ottaa huomioon, jos päiväkodissa halutaan lisätä lasten hyvinvointia. (Eerola-Pennanen 2013, 224.) Tutkimuksessani kaikkien haastateltujen lasten mielestä päiväkodissa sai myös oman rauhan ja mahdollisuuden leikkiä yksin, jos niin haluaa.

Päivähoitopäivät koostuvat sekä aikuisen ohjaamasta toiminnasta että lasten omatoimisesta leikistä. Alasuutari (2010, 156–157) tuo esille, että aikuinen päättää toiminnasta sekä suunnittelee ja ohjaa sen. Oletuksena on, että lapsi sopeutuu tähän. Tutkimuksessani lapset pitivät päiväkodin toiminnasta. Haastatelluista päiväkotilapsista tytöt pitivät sekä aikuisen ohjaamasta toiminnasta että lasten omatoimisesta leikistä, mutta pojista suurin osa oli omatoimisen leikin kannalla. Lasten omatoiminen vapaa leikki on tilanne, jonka lapset suunnittelevat itse ja jossa lapset voivat toteuttaa omia tavoitteitaan. Vapaassa leikissä lapset voivat harjoitella vuorovaikutusta ja keskinäisiä suhteitaan sekä omien tavoitteiden asettelua. (Helenius & Korhonen 2011, 69.) Vapaalle leikille ja lasten omalle toiminnalle tulee jäädä riittävästi aikaa päivähoitopäivien aikana. Ky-

rönlampi-Kylmäsen (2007, 159) tutkimuksessa lapset kaipasivat enemmän rauhaa omaehtoiseen leikkimiseen. Turjan (2007) mukaan kasvattajat haluavatkin antaa lisää aikaa lasten vapaalle ja omaehtoiselle leikille. Vapaassa leikissä lapsilla on mahdollisuus harjoittaa toiminnan suunnittelua, neuvottelua ja päätöksentekoa. (Turja 2007, 188.)

Lasten keskeinen toiminta päivähoitossa on leikki, mutta kuitenkin suuri osa lasten päivästä koostuu aikuisten ohjaamista strukturoiduista toiminnoista ja rutiineista. Näitä ovat muun muassa toimintatuokiot, ruokailut, lepo, pukeminen, riisuminen sekä ulkoilu. Päiväkodissa lapset osallistuvat myös päivän askareisiin, esimerkiksi kattamalla pöytiä, petaamalla vuoteita ja siivoamalla jälkiään. (Hännikäinen 1997, 78.) Roosin (2015, 7) tutkimus osoitti, kuinka päiväkodissa vallitsevat toiminnan rakenteet raamittivat osaltaan lasten yhteistoimintaa ja lapset kokivat omat vaikutusmahdollisuutensa vähäisiksi suhteessa näihin rakenteisiin. Yksi päiväkodin strukturiin kuuluvista toiminnoista on ulkoilu. Tässä tutkimuksessa lapset pitivät ulkoilua erittäin miellyttävänä osana päiväkotipäiviä. Haastateltujen lasten ulkoilu sujui hyvin leikkien ja pelaillen. Suurin osa haastatelluista lapsista ei löytänyt ulkoilusta mitään huonoja puolia.

Aikuiset ovat lapselle tärkeitä hyvän hoidon ja turvallisuuden kannalta. Aikuisen tulee antaa lapsille vapautta ja tilaa omaehtoiseen toimintaan ja oman kulttuurin rakentamiseen. Lapset eivät kuitenkaan halua joutua syrjään aikuisten maailmasta, vaan he haluavat oppia aikuisilta ja toivovat aikuisten ottavan heidät mukaan toimintoihinsa. Lapset oppivat paljon aikuisten kanssa yhdessä tekemällä. (Singer 1996, 163.) Tämän tutkimuksen kyselyssä ja haastatteluissa nousi tärkeänä asiana esille myös aikuisten merkitys ja läsnäolo. Lasten mielestä aikuiset auttavat, huolehtivat, hoitavat ja keksivät tekemistä. Tyttöjen vastauksissa korostuivat turvallisuuteen liittyvät asiat enemmän kuin poikien vastauksissa. Lasten mukaan aikuiset myös vahtivat, valvovat, suojelevat ja katsovat, että kaikki noudattavat sääntöjä. Lisäksi aikuisia tarvittiin kaverisuhteissa ja

kiusaamistilanteissa. Tyttöjen vastauksissa esiintyivät myös aikuisten työt, jolloin aikuiset muun muassa tekevät ruokaa ja siivoavat. Roosin (2015, 7) tutkimuksessa aikuisen rooli liittyi ensisijaisesti toiminnan järjestämiseen ja järjestyksen ylläpitoon.

Haastatelluista lapsista yli puolet oli sitä mieltä, että aikuinen on aina paikalla kun lapsi häntä tarvitsee. Lapset kaipasivat aikuista enemmän auttamaan ja leikeissä. Suurin osa lapsista oli sitä mieltä, että aikuiset ovat kaikkien lasten kanssa yhtä paljon. Kyrönlampi-Kylmänen (2007, 156–157) pohtii tutkimuksessaan, onko päiväkotiarjessa riittävästi mahdollisuuksia lapsen ja aikuisen väliin aitoon kohtaamiseen, läsnäoloon ja kuuntelemiseen. Alasuutarin & Karilan (2014) raportissa lapset odottivat aikuisilta huolenpitoa, hoitoa ja turvallisuutta. Yksilöllisen ja lämpimän vuorovaikutuksen ohella lapsilla oli odotuksia myös lasten keskinäisten suhteiden tukemisessa. (Alasuutari & Karila 2014, 81–82.)

Lasten elämän laatuun vaikuttaa merkittävästi aikuisen ja lapsen välille muodostunut suhde. Aikuisella on suhteen luomisessa ratkaiseva asema. Aikuisen tärkeimpiä tehtäviä on olla läsnä ihmisenä, joka pelkällä olemassaolollaan luo lapsille turvaa ja läheisyyttä. Aikuisen tulee pyrkiä ymmärtämään lasta ja ottamaan huomioon lapsen henkilökohtaiset tavoitteet ja toiminnan motiivit. Aikuisen tehtävänä on tukea lapsen kehitystä ja oppimista, ohjata lasta auttamaan sekä pyytämään ja saamaan apua toisilta lapsilta. (Hännikäinen 1997, 78; Strandell 1995, 184.) Holkeri-Rinkinen (2009) on tarkastellut aikuisten ja lasten välistä vuorovaikutusta päiväkodissa. Tutkija mainitsee, että haasteena lapsilla oli oman äänen kuuluviin saaminen ja ylipäättään huomatuksi tuleminen. Oleellista ei ole, mitä lasten kanssa on tehty, vaan miten se kaikki on tehty. (Holkeri-Rinkinen 2009, 5–7.) Päiväkodin tunnelmaa arvioitaessa lapset ehdottivat, että tunnelma paranisi aikuisia ja opiskelijoita lisäämällä. Tämäkin osoittaa, että aikuisten läsnäololla on lapsille suuri merkitys.

Roos (2015) toteaa omissa tutkimustuloksissaan, että aikuiset eivät olleet mukana lasten leikeissä. Roos pitää asiaa huolestuttavana ja toteaa, että useissa yhteyksissä korostetaan, kuinka tärkeää on, että aikuiset oppivat tuntemaan lapset ja heidän tapansa toimia. Tutkimuksessa todetaan kuitenkin, että vaikka aikuisen fyysinen läsnäolo leikissä oli vähäistä, aikuiset osallistuivat leikin ja sen kautta lasten vertaissuhteiden rakentumiseen määrittelemällä toiminnan rakenteita. (Roos 2015, 161.) Tämän tutkimuksen haastattelujen mukaan leikit eivät suju hyvin silloin, jos joku tulee häiritsemään leikkiä. Suurin osa haastatelluista lapsista toivoikin aikuisten osallistuvan leikkeihin enemmän. Aikuisen toivottiin eniten osallistuvan sellaisiin leikkeihin, jotka eivät aina suju ilman aikuista. Myös sääntöleikit vaativat usein aikuisen läsnäolon.

8.2 Tutkimuksen merkitys ja jatkotutkimusaiheet

Oli hienoa havaita, että tässä tutkimuksessa lapset olivat saamaansa päivähoitoon tyytyväisiä. Tutkimuksen avulla onnistuin saamaan lasten äänen kuuluviin päiväkodin arjen arvioinnissa. Tutkimustulosten avulla pyrin saamaan kattavan arvion kyseisen kaupungin päivähoiton laadusta lasten itsensä arvioimana. Lasten vastausten perusteella oli mielenkiintoista lähteä arvioimaan ja kehittämään toimintaa käytännössä. Lapset nauttivat haastattelutilanteista ja tulivat kuulluksi heille tärkeistä asioista. Lapset, jotka eivät isossa ryhmässä tuoneet ääntään kuuluville, kertoivat haastattelutilanteissa itselleen tärkeitä asioita. Turja (2007) toteaa, että lapset, jotka eivät itse ole aloitteellisia ilmaisemaan ajatuksiaan ja ideoitaan, ovat vaarassa syrjäytyä osallisuudesta. Yhteenvetona Turjan (2007) omasta tutkimusaineistosta voidaan todeta, että aikuiset usein havainnoivat lapsia ymmärtääkseen heitä sekä heidän tarpeitaan ja toiveitaan. Lapset eivät kuitenkaan itse välttämättä ole tietoisia osallisuudestaan. Lisäksi aikuiset saattavat reagoida vasta, kun lapset itse tekivät aloitteen tullak-

seen kuulluksi. (Turja 2007, 187.) Roos (2015, 7) toteaa tutkimuksessaan, että arkeen vaaditaan lisää sellaisia lasten osallisuuden ja kuulemisen areenoita ja hetkiä, joissa lapset toimivat heille itselleen luonnollisella tavalla.

Myös omat käsitykseni lasten osallisuuden tärkeydestä selkiytyivät. Turjan (2011) mukaan lasten osallisuuden mahdollistaminen on luottamuksen osoittamista heitä kohtaan. Lasten näkemysten kuuleminen auttaa aikuisia näkemään lapset osaavina toimijoina ja tarjoaa kasvattajille myös mahdollisuuden saada palautetta omasta työstään. Kun lapset voivat yhdessä muiden kanssa pohtia omia kokemuksiaan, näkemyksiään ja arvostuksiaan, ideoida asioita, arvioida niitä neuvotellen sekä osallistua toiminnan toteutukseen, heidän meta-kognitiiviset taitonsa eli kykynsä ajatella omaa ajatteluaan lisääntyvät, käsitys itsestä selkiytyy, itseluottamus vahvistuu ja sosiaaliset taidot kehittyvät. (Turja 2011, 52.) Alasuutari & Karila (2014, 85) toteavat, että lasten kanssa keskusteleminen, heidän viestiensä kuuleminen ja lasten näkökulmien vieminen arkisiin käytäntöihin vaatii henkilöstön ammattitaitojen kehittämistä. Saamani tutkimustulokset toistuvat useissa saman alan tutkimuksissa. Koska lapset itse arvioivat muun muassa leikin ja ulkoilun tärkeiksi asioiksi viihtymisen kannalta, tulee näihin asioihin panostaa päiväkodin arjessa. Lapsia tulee myös tukea kaverisuhteissa ja on huolehdittava, että päiväkodissa on riittävä määrä aikuisia.

Päivähoidon korkea laatu on erittäin tärkeää varhaislapsuuden kehitykselle ja oppimiselle (Fontaine ym. 2006, 157; Sheridan 2007, 198). Laadukkaalla varhaiskasvatuksella ja päivähoidolla voi olla merkittäviä myönteisiä vaikutuksia lasten itseluottamukseen, sosiaalisuuteen ja oppimiseen sekä opintomenestykseen läpi elämän (Fontaine ym. 2006, 158; Sheridan 2007, 197). Päivähoidon laadun ja lasten osallisuuden on oltava tärkeitä asioita kaikille lasten kanssa työskenteleville. On tärkeää, että lasten osallisuus säilyy muuttuvassa päivähoidon arjessa ja ryhmäkokojen kasvaessa. Kalliala (2012, 157) toteaa ryhmäkoon olevan yksi keskeisimmistä laatutekijöistä. Tärkeässä roolissa osallisuuden säily-

misessä ovat henkilökunnan koulutus, suhtautuminen lasten osallisuuteen ja toimintatapojen kehittäminen. Stenvall ja Seppälä (2008) ovat tutkimuksessaan todenneet, että osallisuuden suhtautumiseen vaikuttavat aikuisten asenne, päiväkodin resurssit, lasten ikä ja kehitystaso, päiväkodin toimintakulttuuri sekä lasten vaikutusmahdollisuudet. Tutkimustuloksissa todetaan, että henkilökunta tunsi osallisuus-käsitteen ja kokivat sen tärkeäksi osaksi päivähoitoa. He eivät kuitenkaan kokeneet voivansa toteuttaa osallisuutta haluamassaan määrin. (Stenvall & Seppälä 2008, 38.)

Varhaiskasvatuksen laatu herättää tänä päivänä paljon keskustelua mediassa ja on sitä kautta esillä ihmisten arjessa. Laatuun ja laadun arviointiin panostaminen on tärkeää, että laadukkaan varhaiskasvatuksen taso saadaan pidettyä korkealla tulevinakin vuosina. Laatutyön avulla varmistetaan, että laadukas varhaiskasvatus säilyy myös kustannuspaineiden keskellä. Laatu on tärkeää tarkastella jatkossakin niin kunnallisella kuin valtakunnallisella tasolla. Kaupungissa, jossa tutkimukseni toteutettiin, on jatkossakin hyvä käyttää TAK-arviointijärjestelmää arvioitaessa päivähoiton laatua. Säännöllisesti toistuvat laadun arvioinnit mahdollistavat myös vastausten vertailun edellisiin vuosiin. Arvioinnin avulla voidaan luoda kaupungissa päivähoiton yhteiset laatutavoitteet.

Tässä tutkimuksessa lapset suhtautuivat kaikkeen melko myönteisesti ja pitivät lähes kaikesta päiväkodissa. Kyselyn keskiarvot nousivat erittäin hyviksi. Näin ollen kysely tarjosi aiheesta varsin yksipuolisia vastauksia. Tulokset olivat yllättävänkin samankaltaisia. Onneksi haastattelut antoivat mahdollisuuden lasten mielipiteiden tarkentamiseen ja lasten kehitysehdotuksiin. Haastatteluissa sain kuitenkin paljon samanlaisia ennalta odottamiani vastauksia. Olisin toivonut lasten olevan avoimempia, rohkeampia ja oma-aloitteisempia. Kenties vapaampi keskustelu haastattelun sijaan olisi antanut enemmän tilaa lasten omille aloit-

teille ja ajatuksille. Parihaastelluilla koen kuitenkin saaneeni rikkaamman aineiston kuin mitä yksilöhaastattelut olisivat antaneet.

Alila (2013, 306) toteaa, että yksittäisen tieteellisen tutkimuksen anti näyttäytyy myös siinä, miten tutkimus tarjoaa aineksia jatkotutkimuksille. Tässä tutkimuksessa lasten ajatuksia päivähoidosta saatiin lasten kyselyn ja haastatteluiden avulla. Tutkimusaineistoa olisi mielenkiintoista täydentää lasten piirroksilla ja niistä syntyvillä keskusteluilla tai vapaammilla keskusteluhetkillä lasten päivähoitoarjesta. Koska tutkimuksessani on haastateltu vain pieni määrä lapsia tietyllä alueella, voi joku toinen tutkija saada samasta aiheesta aivan erilaisia tuloksia. Eri päiväkodin, päivähoitomuodon tai kaupungin tutkiminen antaa aiheesta erilaisia tuloksia. Tutkimuksestani olisi saanut kattavamman tutustumalla kyselyihin myös perhepäivähoidon ja ryhmäperhepäivähoidon osalta sekä ottamalla mukaan haastatteluihin lapsia myös perhepäivähoidosta ja ryhmäperhepäivähoidosta. Tutkimusjoukkoa laajentamalla ja varioimalla aiheessa riittää hyviä aiheita myös jatkotutkimuksiin.

Laadun hallintaan tulee kiinnittää kunnissa paljon huomiota ja menetelmiä laadun arviointiin kehittää. Päivähoidon laadun kehittäminen ei aina vaadi suuria investointeja. Laatua voi parantaa myös pienillä teoilla ja henkilökunnan herättelyllä. Vaikka työskentelin osan tutkimuksessa haastateltujen lasten opettajana, en tiennyt, että se yksi pieni punainen lusikka oli jollekin lapselle kaikkein tärkein. Nyt tiedän ja nämä pienet asiat muistuttavat minua lasten kuulemisen tärkeydestä.

LÄHTEET

- Alasuutari, M. 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 145–162.
- Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, M. 2016. Tytön ja pojan varhaiskasvatus. Teoksessa M. Husso & R. Heiskala (toim.) Sukupuolikysymys. Helsinki: Gaudeamus, 122–142.
- Alasuutari, M. & Karila, K. 2014. Päivähoito ja varhaiskasvatus lasten silmin. Raportti varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän tueksi. Teoksessa M. Alasuutari, K. Karila, K. Alila & M. Eskelinen. Vaikuta varhaiskasvatukseen. Lasten ja vanhempien kuuleminen osana lainsäädäntöprosessia. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:13. Helsinki: Opetus- ja kulttuuri ministeriö, 63–87.
- Alila, K. 2013. Varhaiskasvatuksen laadun ohjaus ja ohjauksen laatu. Laatupeuhe varhaiskasvatuksen valtionhallinnon ohjausasiakirjoissa 1972–2012. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Araneva, M. 2001. Lapsen oikeuksien yleissopimus. Teoksessa M. Törrönen (toim.) Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa Lapset, 100–107.
- Bae, B. 2009. Children's Right to Participate – Challenges in Everyday Interaction. *European Early Childhood Education Research Journal*, 17 (3), 391–406.
- Clandinin, D. J. & Connelly F. M. 2000. Narrative inquiry: Experience and story in qualitative research. San Francisco: Jossey-Bass.
- Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. 1999. Beyond quality in early childhood education and care. Postmodern perspectives. London: Falmer Press.

- Eerola-Pennanen, P. 2013. Yksilönä vaan ei yksin. Lapset minuuden muodostajina päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Eide, B. J. & Winger, N. 2005. From children's point of view: Methodological and ethical challenges. Teoksessa A. Clark, A. T. Kjørholt & P. Moss (toim.) Beyond listening. Children's perspectives on early childhood services. Bristol: Policy Press, 71–90.
- Esiopetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 7.4.2016. http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. painos. Tampere: Vastapaino.
- Fontaine, N. S., Torre, L. D., Grafwallner R. & Underhill B. 2006. Increasing quality in early care and learning environments. Early child development and care 176 (2), 157–169.
- Gall, M.D., Gall, J.P. & Borg, W. R. 2007. Educational research: an introduction. 8. painos. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Greene, S. & Hill, M. 2005. Researching children's experiences: Methods and methodological issues. Teoksessa S. Greene & D. Hogan (toim.). Researching children's experiences: Methods and approaches. London: Sage, 2–22.
- Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J. & Leinonen, J. (toim.) 2014. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus ry.
- Helavirta, S. 2007. Lasten tutkimushaastattelu. Metodologista herkistymistä, joustoja ja tasapainottelua. Yhteiskuntapolitiikka 72 (6), 629–640.
- Helenius, A. & Korhonen, R. 2011. Leikin ensi askeleita. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 67–76.
- Hirsjärvi, S. & Hurme H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. (10., osin

- uudistettu laitos) Helsinki: Tammi.
- Holkeri-Rinkinen, L. 2009. Aikuinen ja lapsi vuorovaikutusta rakentamassa. Diskurssianalyttinen tutkimus päiväkodin arjesta. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Hujala, E. & Fonsén, E. 2011. Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagoginen kehittäminen. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 312-327.
- Hujala, E., Fonsén, E. & Elo, J. 2012. Evaluating the quality of the child care in Finland. *Early Child Development and Care* 182 (3-4), 299-314.
- Hujala, E., Parrila, S., Lindberg, P., Nivala, V., Tauriainen, L. & Vartiainen P. 1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa. 2. painos. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Varhaiskasvatuskeskus.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Vantaa: Edufin.
- Hytönen, J. 2002. Lapsikeskeinen kasvatus. 4.-6.painos. Helsinki: WSOY.
- Hännikäinen, M. 1997. Lasten elämän laatu päiväkodissa. Teoksessa M-L. Pynnönen & S. Tuominen (toim.) Kasvatustyö puntarissa. Opettajat ja opettajankouluttajat tarkastelevat uudistavaa toimintaansa. Tampere: Tampereen yliopisto, 75-83.
- Hännikäinen, M. 2013. Varhaiskasvatus pienten lasten päiväkotiryhmissä. Hoitoa, kasvatusta vai opetusta? Teoksessa K. Karila & L. Lipponen. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 30-52.
- Johansson, E. & Pramling Samuelsson, I. 2006. Play and learning - inseparable dimensions in preschool practice. *Early Child Development and Care* 176 (1), 47-65.
- Kalliala, M. 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Helsinki: Gaudeamus.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.
- Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus.

- Kankaanranta, M. 1997. "Mä haluaisin oppia tekemään kärrynpyörän"
Portfoliot lapsen oppimista osoittamassa. Teoksessa OAJ:n Elämäntyönä
tulevaisuus-projektin varhaiskasvatusalueen työryhmä (toim.) Suorin tie
ei aina ole lyhin. Varhaiskasvatuksessa oppimisen alku. Helsinki: OAJ,
19-27.
- Kankaanranta, M. 1998. Kertomuksia kasvusta ja oppimisista: portfoliot siltana
päiväkodista kouluun. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Katz, L. 1993. Perspectives on the quality of early childhood programmes.
European Early Childhood Education Research Journal 1 (2), 5-9.
- Karila, K. 2013. Ammattilaissukupolvet varhaiskasvatuksen pedagogiikan
toteuttajina ja kehittäjinä. Teoksessa K. Karila & L. Lipponen (toim.)
Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 9-29.
- Kirmanen, T. 1999. Haastattelu lapsen ja aikuisen kohtaamisena - kokemuksia
lasten pelkojen tutkimuksesta. Teoksessa I. Ruoppila, E. Hujala, K. Karila,
J. Kinos, P. Niiranen & M. Ojala (toim.) 1999. Varhaiskasvatuksen
tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena. 194-217.
- Kronqvist, E-L. 2011. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta.
Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja.
Jyväskylä: PS-kustannus, 13-30.
- Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2007. Arki lapsen kokemana -ekstistentiaalis-
fenomenologinen haastattelututkimus. Lapin yliopisto, kasvatustieteiden
tiedekunta. Acta Universitatis Lapponiensis 111.
- Lehtinen, A-R. 2009. Lapset toimijoina päiväkodin vertaissuhteissa. Teoksessa
L. Alanen & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten
toiminta. Tampere: Vastapaino, 138-155.
- Leinonen, J. 2014. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen
varhaiskasvatuksessa. Teoksessa J. Heikka, E. Fonsén, J. Elo & J. Leinonen
(toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere:
Suomen Varhaiskasvatus ry, 16-40.
- Lindgren, K. 2000. Lapsikronikka. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Helsinki:

Edita.

- Martikainen, M. 2006. Lasten hyvinvointi ja tulevaisuuden trendit. Teoksessa Puheenvuoroja varhaiskasvatuksen kehittämisestä. Helsinki: OAJ, 9–12.
- Melhuish, E. 1993. Preschool Care and Education: Lessons from the 20th for the 21st Century. *International journal of Early Years Education* 1 (2), 19–32.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. 3. painos. Helsinki: International Methelp.
- Niitepõld, I. (toim.) 2005. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan lainsäädäntö. Helsinki: Editia.
- OAJ. 2015. Varhaiskasvatuslaki. Viitattu 10.4.2016. <http://www.oaj.fi/cs/oaj/varhaiskasvatuslaki?resolvetemplatefordevice=true>.
- Ojala, M. 2006. Varhaiskasvatuksen laatu ja tutkiminen päivähoiton kehittämisen haasteena. Teoksessa Puheenvuoroja varhaiskasvatuksen kehittämisestä. Helsinki: OAJ, 31–34.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2015. Viitattu 7.4.2016. <http://www.minedu.fi/OPM/Verkkouutiset/2015/05/esiopetus.html>.
- Oranen, M. 2008. Mitä mieltä!/? Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Sosiaali- ja terveysministeriön lastensuojelun kehittämisohjelman osaraportti. Viitattu 16.11.2015. <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/@Bin/1911491/mit%C3%A4%20mielt%C3%A4!%20raporttiCS3.pdf>.
- Outinen, M., Holma T. & Lempinen, K. 1994. Laatu ja asiakas: laatutyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.
- Ovaska, M. 2004. Päivähoidon laatukriteerit lasten näkökulmasta sadutuksen keinoin. Teoksessa S. Keskinen & H. Virjonen (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi, 157–186.
- Parrila, S. 2002. Laadunhallinta perhepäivähoidon kehittämisen lähtökohtana. Teoksessa H. Alho-Kivi & S. Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona. Perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Helsinki: Tammi, 198–229.
- Penn, H. 2011. Quality in early childhood services: an international perspective.

- Maidenhead: Open university Press.
- Pitkänen, M. & Hämäläinen, J. 2002. Päivähoito muutoksessa. Teoksessa T. Suurnäkki & R. Kajanne (toim.) Päivähoidon työsuojelu- ja kehittämiso-
pas. Työturvallisuuskeskus. Helsinki: Otavan Kirjapaino Oy, 7-8.
- Pramling Samuelsson, I. & Sheridan S. 2003. Delaktighet som värdering och pedagogik. *Pedagogisk Forskning I Sverige* 8 (1-2), 70-84.
- Puroila, A-M., Estola, E. & Syrjälä, L. 2012. Having, loving, and being: children's narrated well-being in Finnish day care centres. *Early Child Development and Care* 182 (3-4), 345-362.
- Ranta, H. (toim.) 2005. Sosiaali- ja terveydenhuoltolainsäädäntö. Helsinki: Talentum.
- Rayna, S. 2001. The very beginnings of togetherness in shared play among young children. *International journal of early years education* 9 (2), 109-115.
- Roos, P. 2015. Lasten kerrontaa päiväkotiarjesta. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Sheridan, S. 2007. Dimensions of pedagogical quality in preschool. *International journal of early years education* 15 (2), 197-217.
- Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. 2001. Children's conceptions of participation and influence in pre-school: a perspective on pedagogical quality. *Contemporary Issues in Early Childhood* 2 (2), 169-194.
- Singer, E. 1996. Children, parents and caregivers: three views of care and education. Teoksessa E. Hujala (toim.) *Childhood education. International perspectives*. University of Oulu. Early Education Center. Finland Association for Childhood Education International, 159-170.
- Sirén-Tiusanen, H. 1996. Saako lapsi nukkua, liikkua ja elää omassa rytmisään. *Näkökulmia nuorimpien päiväkotilasten kuormittuvuuteen*. 3. painos. Jyväskylä: Likes.
- Stenvall, E. & Seppälä, U-M. 2008. Talo lapsia varten - Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA. Viitattu 6.11.2015. <http://www.socca.fi/files/>

- 100/Talo_lapsia_varten_lasten_osallisuus_paivakodissa.pdf.
- Strandell, H. 1995. Päiväkoti lasten kohtaamispaikkana. Helsinki: Gaudeamus.
- Säkkinen, S. & Kuoppala, T. 2015. Lasten päivähoito 2014. Tilastoraportti 28/2015. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Julkaistu 23.12.2015. Viitattu 9.3.2016. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129632/Tr28_15.pdf?sequence=5.
- Tauriainen, L. 1997. Arviointi varhaiskasvatuksessa. Teoksessa OAJ:n Elämän työnä tulevaisuus-projektin varhaiskasvatusalueen työryhmä (toim.) Suorin tie ei aina ole lyhin. Varhaiskasvatuksessa oppimisen alku. Helsinki: OAJ, 78-85.
- Tauriainen, L. 2000. Kohti yhteistä laatua. Henkilökunnan, vanhempien ja lasten laatu käsitykset päiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. painos. Helsinki: Tammi.
- Turja, L. 2004. Lapset laadun määrittäjinä ja arvioijina. Teoksessa P. Kupila (toim.) Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Tammi, 9-30.
- Turja, L. 2007. Lasten osallisuus kasvatustyön suunnittelussa ja kehittämisessä. Teoksessa O. Ikonen & P. Virtanen. Erilainen oppija - yhteiseen kouluun. Jyväskylä: PS-kustannus, 167-196.
- Turja, L. 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 41-53.
- Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. 2002. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9.
- Varhaiskasvatuslaki. 36/19.1.1973.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. 2. painos. Oppaita 56. Helsinki: STAKES.
- Varhaiskasvatustyöryhmän muistio. 1999. Sosiaali- ja terveysministeriön

työryhmämuistioita 4.

Väisänen, T. 2006. Ryhmis. Ryhmäperhepäivähoito tänään. Helsinki: Tammi.

Westcott, H. & Littleton, K. 2005. Exploring meaning in interviews with children. Teoksessa S. Greene & D. Hogan (toim.). Researching children's experiences: Methods and approaches, 142-158.

LIITTEET

LIITE 1 Kyselylomake

ASIAKAS- / PÄIVÄHOITOPÄIVÄHOITOKYSELY / LAPSI				
5	4	3	2	1
erinomainen	erittäin hyvä	hyvä	kohtalainen	huono
PAPERILOMAKE				
☐ alle 3 v.		☐ 3 - 5 v.		☐ 6 v.
				☐ yli 6 v.
				☐ tyttö ☐ poika
<p>Hoitomuotoni on : perhepäivähoito () ryhmäperhepäivähoito () päiväkoti ()</p>				

Kirjoita tähän tarvittaessa kyselyn ohjerivi / ohjerivit

1. KUINKA VIIHDYT PÄIVÄHOIDOSSA?

A horizontal scale with five boxes labeled 5, 4, 3, 2, 1 from left to right. Above each box is a smiley face with a different expression: 5 (wide smile), 4 (medium smile), 3 (neutral), 2 (frown), 1 (sad).

2. MILLÄ MIELELLÄ MENET AAMULLA PÄIVÄHOITON?

A horizontal scale with five boxes labeled 5, 4, 3, 2, 1 from left to right. Above each box is a smiley face with a different expression: 5 (wide smile), 4 (medium smile), 3 (neutral), 2 (frown), 1 (sad).

3. MILLÄ MIELELLÄ LÄHDET HOITOPÄIVÄN JÄLKEEN KOTIIN?

A horizontal scale with five boxes labeled 5, 4, 3, 2, 1 from left to right. Above each box is a smiley face with a different expression: 5 (wide smile), 4 (medium smile), 3 (neutral), 2 (frown), 1 (sad).

4. MITÄ PIDÄT PÄIVÄHOITOPAIKAN TOIMINNASTA?

A horizontal scale with five boxes labeled 5, 4, 3, 2, 1 from left to right. Above each box is a smiley face with a different expression: 5 (wide smile), 4 (medium smile), 3 (neutral), 2 (frown), 1 (sad).

5. MITEN LEIKIT SUJUVAT PÄIVÄHOIDOSSA?

A horizontal scale with five boxes labeled 5, 4, 3, 2, 1 from left to right. Above each box is a smiley face with a different expression: 5 (wide smile), 4 (medium smile), 3 (neutral), 2 (frown), 1 (sad).

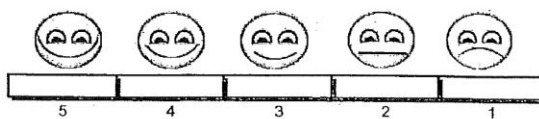
6. MITÄ MIELTÄ OLET PÄIVÄHOITOPAIKAN LELUISTA?

A horizontal scale with five boxes labeled 5, 4, 3, 2, 1 from left to right. Above each box is a smiley face with a different expression: 5 (wide smile), 4 (medium smile), 3 (neutral), 2 (frown), 1 (sad).

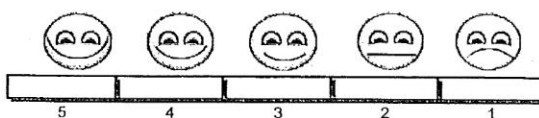
7. MITÄ MIELTÄ OLET PÄIVÄHOITOPAIKAN RETKISTÄ?

A horizontal scale with five boxes labeled 5, 4, 3, 2, 1 from left to right. Above each box is a smiley face with a different expression: 5 (wide smile), 4 (medium smile), 3 (neutral), 2 (frown), 1 (sad).

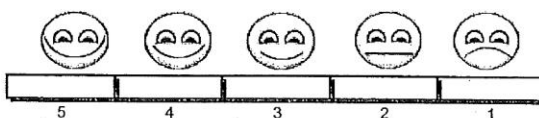
8. MITÄ MIELTÄ OLET RUOASTA?

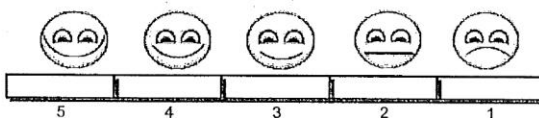
9. MITÄ MIELTÄ OLET PÄIVÄHOITOPAIKAN TUNNELMASTA?

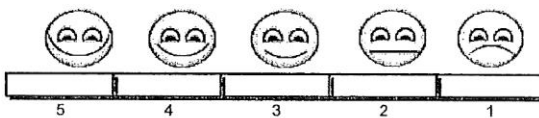
10. MITÄ MIELTÄ OLET PÄIVÄLEVOSTA?

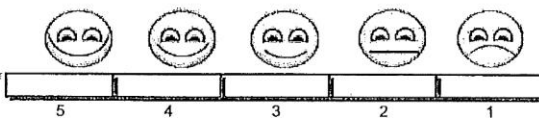
11. MITÄ MIELTÄ OLET ULKOILUSTA?

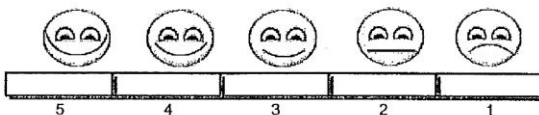
12. MITÄ MIELTÄ OLET PÄIVÄHOITOPAIKAN PIHASTA?

13. MITÄ MIELTÄ OLET PÄIVÄHOITOPAIKAN AIKUISISTA?

14. MITÄ MIELTÄ OLET PÄIVÄHOITOPAIKAN SÄÄNNÖISTÄ?

LIITE 2 Lasten haastattelukysymykset

1. Kuinka viihdytte päivähoitossa?

- Mikä on kivaa?
- Mikä on tylsää?

2. Mitä pidätte päivähoitopaikan toiminnasta?

- Millaista toimintaa haluaisitte lisää?
- Haluaisitteko, että päiväkodissa olisi enemmän aikuisen ohjaamaa toimintaa vai omatoimista leikkiä?

3. Mitä mieltä olette päivähoitopaikan retkistä?

- Mitkä ovat olleet parhaita retkiä, missä olette olleet mukana?
- Millaisia retkiä haluaisitte lisää?

4. Mitä mieltä olette ulkoilusta?

- Mitä teette ulkoilun aikana?
- Mikä ulkona on mukavaa?
- Mikä ulkona on tylsää?

5. Mitä mieltä olette päivähoitopaikan pihasta?

- Mitä haluaisitte pihalla muuttaa?
- Mitä haluaisitte pihalle lisää?
- Onko pihalla tarpeeksi tekemistä?
- Onko pihalla tarpeeksi leluja?

6. Mitä mieltä olette päiväkodin ruoasta?

- Mikä on lempiruokaanne täällä päiväkodissa?
- Onko joku ruoka mikä ei ole hyvää?

7. Mitä mieltä olette päivälevosta?

- Nukutteko päiväunia?
- Saako unihuoneessa rauhan jos haluaa nukkua?
- Tykkäättekö kuunnella satuja unihuoneessa?

8. Mihin aikuisia tarvitaan päiväkodissa?

- Mitä kaikkea aikuisten pitää tehdä päiväkodissa?
- Mitä varten päiväkodissa on aikuisia?
- Mitä mieltä olette päivähoitopaikan aikuisista?
- Ovatko aikuiset paikalla tarvittaessa?
- Mihin tarvitsisit aikuista enemmän?
- Mihin tarvitsisit aikuista vähemmän?

- Ovatko aikuiset yhtä paljon kaikkien lasten kanssa?

9. Mitä mieltä olette päivähoitopaikan säännöistä?

- Onko jotain sääntöä minkä voisi mielestänne poistaa?

- Onko jotain sääntöä minkä voisi mielestänne lisätä?

10. Miten leikit sujuvat päivähoitossa?

- Millainen on mielileikkisi päivähoitossa?

- Onko päiväkodissa mahdollisuus leikkiä myös yksin jos haluaa?

- Haluaisitteko, että aikuiset osallistuisivat enemmän leikkeihin?

(Jos kyllä, niin millaisiin leikkeihin haluaisitte aikuisten osallistuvan?)

11. Onko teillä ollut kavereita päivähoitossa?

- Onko kavereita ollut riittävästi vai olisitko halunnut enemmän tai vähemmän?

- Millainen on mielestänne hyvä kaveri?

- Tuleeko päiväkodissa riitoja?

- Miten riidat ratkaistaan?

- Tuleeko riitoja paljon?

- Tarvitaanko riitojen selvittämiseen aikuista?

- Mitä mieltä olette riidoista?

- Onko teitä joskus kiusattu päivähoitossa?

- (Jos on, niin miltä se kiusaaminen on tuntunut?)

- (Miten kiusaamisen saisi loppumaan?)

- Oletteko itse joskus kiusannut toisia?

12. Mitä mieltä olette päivähoitopaikan leluista?

- Mitkä ovat parhaita leluja?

- Millaisia leluja haluaisitte lisää?

13. Mitä mieltä olette päivähoitopaikan tunnelmasta?

- Mikä parantaisi tunnelmaa?

14. Mikä on mukavinta päivähoitossa?

15. Haluatteko vielä kertoa jotain?